

DRUMUL SPRE CHARACTER

Această traducere este publicată prin acordul cu Random House,
o divizie a Penguin Random House LLC

The Road to Character Copyright

© 2015 by David Brooks

Originally published by Random House, an imprint and division of
Penguin Random House LLC, New York.

© 2017 Editura ACT și Politon pentru prezenta ediție românească

Editura ACT și Politon

Str. Înclinată, nr. 129, Sector 5, București, România, C.P. 050202.

tel: 0723 150 590, e-mail: office@actsipoliton.ro

www.actsipoliton.ro/blog

Traducător: **Ana Mănescu**

Redactor: **Ines Simionescu**

Editor: **Camelia Zara**

Tehnoredactor: **Teodora Vlădescu**

Coperta: **Mădălina Ioniță**

Copyright Manager: **Andrei Popa**

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

BROOKS, DAVID

Drumul spre caracter / David Brooks ; trad.: Ana Mănescu. -

București : ACT și Politon, 2017

ISBN 978-606-913-250-0

I. Mănescu, Ana (trad.)

159.9

AVERTISMENT: Distribuirea, copierea sau piratarea în orice fel a acestei cărți nu este pedepsită numai prin lege, dar contravine și tuturor normelor și principiilor etice și sănătoase pe care un astfel de titlu le promovează. Ce fel de efect va avea energia pe care vreți să o transmiteți mai departe, dacă aceasta vine prin furt, ilegalitate și lipsă de respect față de autor și față de toți cei care au contribuit la crearea acestei cărți, astfel ca ea să ajungă la dumneavoastră? Împărtășiți cu ceilalți informațiile importante, valorile și lecțiile pe care le-ați aflat din acest material, într-un mod corect și responsabil.

DAVID BROOKS

DRUMUL
SPRE
CARACTER

Traducere din limba engleză de

Ana Mănescu

 ACT și Politon

2017

Părinților mei,
Lois și Michael Brooks

CUPRINS

	PREFAȚĂ	7
	INTRODUCERE: ADAM II	11
CAPITOLUL 1:	SCHIMBAREA	21
CAPITOLUL 2:	SINELE CONVOCAT	37
CAPITOLUL 3:	CUCERIREA SINELUI	75
CAPITOLUL 4:	LUPTA	107
CAPITOLUL 5:	STĂPÂNIREA SINELUI	143
CAPITOLUL 6:	DEMNITATEA	173
CAPITOLUL 7:	DRAGOSTEA	201
CAPITOLUL 8:	DRAGOSTEA PORUNCITĂ	241
CAPITOLUL 9:	EXAMINAREA SINELUI	275
CAPITOLUL 10:	MARELE EU	307
	MULȚUMIRI	345
	NOTE	349
	PERMISIUNI DE FOLOSIRE	365
	DESPRE AUTOR	367

Prefață la ediția în limba română

David Brooks este jurnalist la revista New York Times, unde, de-a lungul anilor, și-a atras un mare număr de cititori. Cartea *Drumul spre caracter* vorbește despre un anume tip de criză care s-a instalat în cultura occidentală și în societatea zilelor noastre, o criză a valorilor, pe care autorul o localizează la nivel individual.

Deși efectul se vede mai degrabă în comportamentul social al individului, cauza, susține Brooks este întreținută de o gândire meritocratic-individualistă ce se reflectă în toate formele culturii de masă specifice occidentului. Ieșind de sub semnul altruismului, civilizația modernă intră sub cel al egoismului, iar această schimbare se reflectă în special la nivelul aspirațiilor și virtuților personale.

Autorul clasifică trăsăturile umane în „*résumé virtues*” (virtuțile din CV) și în „*eulogy virtues*” (virtuțile din discursul de comemorare). Virtuțile enumerate în CV oglindesc abilitățile relevante pentru piața muncii, iar cele din discursul de comemorare, după cum sugerează numele, sunt virtuțile amintite în discursul de înmormântare, virtuți în accepțiunea clasică a cuvântului, precum onestitatea, curajul, bunătatea, și chiar relația pe care ai avut-o cu semenii tăi.

Brooks își construiește argumentația pornind de la un comentariu făcut pe marginea Genezei de rabinul Joseph Soloveitchik – în volumul *Lonely Man of Faith (Omul singuratic al credinței)*. Acesta observă că în Geneză există două povestiri despre creație, și le pune în legătură cu cele două laturi opuse ale naturii noastre: Adam I și Adam II. Brooks duce mai departe raționamentul și identifică firea lui Adam I cu virtuțile din CV și pe cea a lui Adam II cu virtuțile din discursul de comemorare. Astfel, Adam I tânjește după succes,

popularitate, statut social și reușite profesionale. Prin contrast, Adam II vrea să întruchipeze anumite calități morale, integritate, consistență interioară, vrea să iubească și să se sacrifice în folosul celorlalți. Prin însăși natura sa, Adam II poate rezista cu ușurință dezaprobării publice.

Cu siguranță este de apreciat modul în care autorul ilustrează procesul de autocritică – un element de bază al drumului spre caracter –, dându-se pe sine ca exemplu. Printr-un rar exercițiu de sinceritate, Brooks își enumeră neajunsurile morale și năravurile, mărturisind că este înclinat către natura lui Adam I, dar recunoscând în același timp că este deschis și că dorește să devină o persoană mai bună; că dorește, cu alte cuvinte, să se identifice conștient, din ce în ce mai mult, cu Adam II. Însăși motivația care a stat la baza acestui volum este pusă pe seama efortului depus de autor pentru a-și recunoaște, în primă fază, neajunsurile și, în cele din urmă, de a se schimba, de a se înscrie pe o traiectorie a virtuților autentice.

Fiecare capitol al cărții reprezintă câte un element constitutiv al caracterului, câte o oprire pe *drumul spre caracter*. La fiecare oprire, cititorul întâlnește câte o personalitate a cărei poveste va ilustra o anumită trăsătură a caracterului. Vom face cunoștință cu oameni celebri care și-au înfruntat cu succes slăbiciunile, care s-au confruntat cu ei înșiși și au pășit pe drumul, de multe ori anevoios, al construirii caracterului. Astfel, îi vom întâlni, printre alții, pe Ida Stover Eisenhower, mama președintelui Dwight D. Eisenhower, o femeie ambițioasă, foarte credincioasă, care, în ciuda condițiilor modeste de trai, și-a crescut cei șapte copii în spiritul disciplinei și al cumpătării. Pe Frances Perkins, care a luat decizia să lupte pentru drepturile muncitorilor în clipa în care a asistat neputincioasă la incendiul fabricii Triangle, cel mai grav accident industrial din istoria orașului New York soldat cu 146 de victime, și pe Bayard Rustin, activistul pentru drepturile civile care și-a păstrat demnitatea chiar și în cele mai grele momente de discriminare, suportând agresiuni fizice și amenințări.

Numitorul comun al tuturor acestor elemente constitutive ale caracterului – și firul roșu al acestui volum – este stăpânirea sinelui, trăsătura de bază a lui Adam II și piatra de temelie a unui caracter

puternic. Pornind de aici, oamenii prezentați în aceste pagini ne inspiră prin dragoste, disciplină, precum și printr-un angajament pentru un bine mai presus de ei înșiși, angajament care i-a mânat pe toți să aleagă satisfacția pe termen lung, sacrificând micile dorințe zilnice, imediate și individualiste.

Punând în contrast aceste scurte biografii cu valorile predominante ale zilelor noastre, pentru a ilustra o diagramă a meritocrației, Brooks realizează, în paralel, o critică a societății contemporane. El concluzionează că un sistem hipercompetitiv bazat pe merit încurajează oamenii să devină egoiști și interesați preponderent de îmbunătățirea abilităților individuale, chiar în defavoarea binelui comun.

Astăzi, în sistemul de învățământ, aprecierea revine doar celor care au performanțe de vârf, deoarece promovarea – fie ea socială sau profesională – nu mai are legătură cu morala, ci cu excelența academică. David Brooks sugerează că meritul nu ar trebui privit ca un bun definit de piață, pentru că, pusă în această lumină, valoarea unei persoane se obiectivizează și devine o însușire de suprafață ce acoperă caracterul autentic. Una dintre cele mai negative consecințe care se trag de aici este, în viziunea autorului, apariția, la nivel de societate, a unei forme agresive de individualism.

Volumul de față este o apariție unică în peisajul livresc de astăzi prin însăși subiectul pe care îl abordează. Este o carte care te pune pe gânduri, care te face să înțelegi că succesul nu se obține întotdeauna ușor, ci cu multă muncă și disciplină, că trebuie să dai piept cu propriile slăbiciuni și să le depășești. Cititorii vor găsi aici atât un ghid excelent pentru a-și cultiva acele virtuți eterne care depășesc granițele culturale și istorice, cât și o hartă ce le va permite să se înscrie pe calea îngustă, dar plină de satisfacții, a *drumului spre caracter*.

Florin Roșoga

INTRODUCERE: ADAM II

În ultima vreme m-am gândit la diferența dintre virtuțile din CV și virtuțile din discursul de comemorare. Virtuțile din CV sunt cele pe care le numeri în CV-ul tău, abilitățile pe care le aduci pe piața muncii și care contribuie la succesul extern. Virtuțile din discursul de comemorare sunt mai profunde. Sunt virtuțile despre care se vorbește la înmormântarea ta, cele care există în miezul ființei tale – dacă ești bun, curajos, sincer sau loial; ce fel de relații ai format.

Mulți dintre noi am spune că virtuțile din discursul de comemorare sunt mai importante decât virtuțile din CV, dar recunosc că perioade lungi din viața mea am petrecut mai mult timp gândindu-mă la cele din urmă decât la primele. Sistemul nostru educațional este fără îndoială orientat mai mult în jurul virtuților din CV decât al celor de la comemorare. Și conversația publică este la fel – sfaturile de *self-help* din reviste, bestsellerurile de non-ficțiune. Mulți dintre noi avem strategii mai clare legate de modul în care să atingem succesul în carieră decât avem despre dezvoltarea unui caracter profund.

Una dintre cărțile care m-au ajutat să mă gândesc la cele două tipuri de virtuți este *Lonely Man of Faith (Omul singuratic al credinței)*, scrisă de rabinul Joseph Soloveitchik în 1965. Soloveitchik a observat că există două povestiri despre creație în Geneză și a susținut că acestea reprezintă cele două laturi opuse ale naturii noastre, pe care le-a numit Adam I și Adam II.

Modernizând puțin categoriile lui Soloveitchik, am putea spune că Adam I este latura orientată spre carieră, latura

ambitioasă a naturii noastre. Adam I este Adamul exterior, din CV. Adam I vrea să construiască, să creeze, să producă și să descopere. Vrea să aibă un statut înalt și să obțină victorii.

Adam II este Adamul interior. Adam II vrea să întruchipeze anumite calități morale. Adam II vrea să aibă o natură lăuntrică senină, un simț tăcut, dar solid al binelui și răului – nu doar să facă bine, ci să fie bun. Adam II vrea să iubească intim, să se sacrifice în folosul altora, să trăiască în acord cu un adevăr transcendent, să aibă un suflet lăuntric coerent ce onorează creația și posibilitățile proprii.

În timp ce Adam I vrea să cucerească lumea, Adam II vrea să dea ascultare unei chemări de a servi lumea. În timp ce Adam I este creativ și își savurează propriile realizări, Adam II renunță uneori la succesul lumesc și la statut pentru un scop sacru. În timp ce Adam I întreabă cum funcționează lucrurile, Adam II întreabă de ce există lucrurile și de ce ne aflăm aici, în esență. În timp ce Adam I vrea să se aventureze mai departe, Adam II vrea să se întoarcă la rădăcini și să savureze căldura unei mese în familie. În timp ce mottoul lui Adam I este „Succesul”, Adam II trăiește viața ca pe o dramă morală. Mottoul său este: „Caritate, dragoste și căință.”

Soloveitchik afirma că trăim în contradicția dintre acești doi Adami. Adamul exterior, maiestuos, și Adamul interior, umil, nu sunt complet compatibili. Suntem prinși pentru totdeauna în confruntarea cu sinele. Suntem chemați să îndeplinim ambele roluri și trebuie să stăpânim arta de a trăi pentru totdeauna în tensiunea dintre cele două naturi.

Partea grea a acestei confruntări, aș adăuga eu, este că Adam I și Adam II trăiesc după logici diferite. Adam I – un Adam care creează, construiește și descoperă – trăiește după o logică utilitară directă. Este logica economiei. Producția duce la rezultat. Efortul duce la răsplată. Exersarea duce la perfecțiune. Urmărește-ți interesele proprii. Maximizează-ți utilitatea. Impresionează lumea.

Adam II trăiește după o logică inversă. Este o logică morală, nu economică. Trebuie să dai pentru a primi. Trebuie să te predai unui lucru din afara ta pentru a căpăta putere înăuntrul tău. Trebuie să îți învingi dorința pentru a obține lucrul după care tânjești. Succesul duce la cel mai mare eșec, care este mândria. Eșecul duce la cel mai mare succes – umilința și învățarea. Pentru a te împlini, trebuie să uiți de tine. Pentru a te regăsi, trebuie să te pierzi.

Pentru a-ți încuraja cariera de Adam I, este logic să îți cultivi punctele forte. Pentru a-ți susține esența morală de Adam II, este necesar să îți înfrunți slăbiciunile.

Animalul viclean

Trăim într-o cultură care îl susține pe Adam I, Adamul exterior, și îl neglijează pe Adam II. Trăim într-o societate care ne încurajează să ne gândim cum să avem o carieră importantă, dar îi lasă pe mulți dintre noi incapabili să acționeze în privința cultivării vieții interioare. Competiția pentru a avea succes și a câștiga admirația este atât de acerbă, încât ne consumă tot timpul și toată atenția. Piața consumatorului ne încurajează să trăim după un calcul utilitarist, să ne satisfacem dorințele și să pierdem din vedere interesele morale implicate în deciziile zilnice. Zgomotul comunicării rapide și superficiale îngreunează ascultarea sunetelor mai tăcute care izvorăsc din profunzimi. Trăim într-o cultură care ne învață să ne promovăm și să ne facem publicitate, să stăpânim abilitățile necesare pentru succes, dar care oferă prea puțină încurajare umilinței, simpatiei și confruntării oneste a sinelui, necesare pentru construirea caracterului.

Dacă ești doar Adam I, te transformi într-un animal viclean, o creatură descurcăreață care se autoconservă, expertă în regulile jocului și care transformă totul într-un joc. Dacă asta e tot ce ai, atunci petreci mult timp cultivând abilitățile profesionale dar nu ai o idee clară despre sursele sensului vieții, așa că nu știi spre ce

ar trebui să îți dedici abilitățile, nu știi ce carieră va fi cea mai înaltă și cea mai bună. Anii trec și cele mai profunde părți ale tale rămân neexplorate și nestructurate. Ești ocupat, dar ai o vagă neliniște că viața ta nu și-a atins însemnătatea și semnificația supremă. Trăiești o plictiseală neconștientizată, fără să iubești cu adevărat, fără să fii atașat cu adevărat de scopurile morale care oferă valoare vieții. Îți lipsesc criteriile interioare pentru a face angajamente imposibil de zdruncinat. Nu dezvolți niciodată statornicie lăuntrică, acea integritate care poate rezista dezaprobării populare sau unei lovituri serioase. Te trezești făcând lucruri pe care le aprobă alții, indiferent dacă aceste lucruri sunt sau nu potrivite pentru tine. Îi judeci prostește pe ceilalți pentru abilitățile lor, și nu pentru valoarea lor. Nu ai o strategie pentru a-ți construi caracterul, iar fără ea, nu doar viața ta interioară, ci și viața ta exterioară se va destrăma în cele din urmă.

Această carte este despre Adam II, despre cum unii oameni și-au cultivat un caracter puternic. Este despre acea mentalitate pe care au adoptat-o oamenii de-a lungul secolelor pentru a-și întări puterea interioară și a cultiva o inimă înțeleaptă. Am scris-o, ca să fiu sincer, pentru a-mi salva propriul suflet.

M-am născut cu o înclinație naturală către superficialitate. Acum lucrez ca editorialist și comentator. Sunt plătit să fiu un lăudăros narcisist, să îmi lansez opiniile, să par mai încrezător în ele, mai deștept, mai bun și mai competent decât sunt de fapt. Trebuie să depun eforturi mai mari decât majoritatea oamenilor pentru a mă feri de o viață de superficialitate îngâmfată. De asemenea, am devenit mai conștient de faptul că, asemenea multor oameni din zilele noastre, am trăit o viață de aspirații morale vagi – dorindu-mi vag să fiu bun, dorindu-mi vag să servesc un scop mai înalt, în timp ce îmi lipseau un vocabular moral concret, o înțelegere clară a modului de a trăi o viață interioară bogată sau chiar o cunoaștere clară a felului în care se dezvoltă caracterul și se atinge profunzimea.

Am descoperit că, în lipsa unei concentrări riguroase pe latu-
ra lui Adam II a naturii noastre, este ușor să alunecăm într-o

mediocritate morală auto-mulțumitoare. Devii indulgent cu tine însuși. Îți urmezi dorințele oriunde te-ar duce și îți aprobi acțiunile atât timp cât nu rănești în mod evident pe altcineva. Te gândești că dacă oamenii din jur par să te placă, atunci înseamnă că ești îndeajuns de bun. În procesul acesta, ajungi să te transformi încet în ceva mai puțin impresionant decât ai sperat inițial. O prăpastie umilitoare se deschide între sinele tău real și sinele tău dorit. Realizezi că vocea lui Adam I din tine este puternică, dar vocea lui Adam II este stinsă; planul de viață al lui Adam I este clar, dar planul de viață al lui Adam II este neclar; Adam I este alert, Adam II este somnambul.

Am scris această carte nefiind sigur că pot urma drumul spre caracter, dar dorind măcar să știu cum arată acest drum și cum au pășit alți oameni pe el.

Planul

Planul acestei cărți este simplu. În capitolul următor voi descrie o ecologie morală mai veche. Era o tradiție culturală și intelectuală, tradiția „lemnului strâmb”, care ne scotea în evidență propria frângere. Era o tradiție care cerea umilință în fața limitelor noastre. Dar era și o tradiție care susținea că fiecare dintre noi are puterea de a-și înfrunța slăbiciunile, de a ține piept păcatelor și că de-a lungul acestei confruntări cu noi înșine ne construim caracterul. Înfruntând cu succes păcatele și slăbiciunile, avem șansa să ne jucăm rolul într-o dramă morală măreață. Putem aspira la ceva mai presus de fericire. Avem șansa să profităm de ocaziile zilnice pentru a construi virtutea în noi înșine și de a fi de folos omenirii.

Apoi voi descrie cum arată această metodă de construire a caracterului în viața reală. Mă voi folosi de eseuri biografice, care sunt și eseuri morale. De la Plutarh încoace, moraliiștii au încercat să comunice anumite standarde prin puterea exemplului. Nu poți construi o viață de Adam II bogată doar citind predici sau

urmând reguli abstracte. Exemplul este mama învățăturii. Îmbunătățirea morală are loc cel mai sigur atunci când inima este încălzită, când intrăm în contact cu oamenii pe care îi admirăm și iubim și ne modelăm conștient și subconștient viețile pentru a le imita pe ale lor.

Am realizat acest adevăr după ce am scris un editorial în care mi-am exprimat frustrarea față de dificultatea de a folosi experiența din sala de clasă pentru a învăța cum să fii bun. Un medic veterinar pe nume Dave Jolly mi-a trimis un e-mail foarte pertinent în acest sens:

Inima nu poate fi predată intelectual, într-o sală de clasă, elevilor care iau notițe mecanic... Inimile bune, înțelepte sunt obținute de-a lungul unei vieți întregi de efort sânguinos de a săpa mai adânc în interior și de a vindeca vieți întregi de cicatrici... Nu o poți preda sau trimite pe e-mail sau Twitter. Trebuie să fie descoperită în profunzimile inimii proprii, când persoana este în sfârșit gata să pornească în căutarea ei, și nu înainte.

Sarcina unei persoane înțelepte este să își înghită frustrația și să dea pur și simplu un exemplu de afecțiune, înțelegere și sânguință în propria viață. Ce predă o persoană înțeleaptă este cea mai mică parte din ceea ce oferă. Ceea ce se transmite este totalitatea vieții sale, a felului în care o trăiește în cele mai mici detalii.

Nu uita niciodată asta. Mesajul este persoana, perfecționată de-a lungul unei vieți întregi de eforturi care au fost puse în mișcare de o altă persoană înțeleaptă, ascunsă acum de destinatar, de negura timpului. Viața este mult mai însemnată decât credem, cauza și efectul se împletesc într-o structură morală vastă care ne îndeamnă continuu să ne descurcăm mai bine, să devenim mai buni, chiar și atunci când ne aflăm în cel mai dureros și mai confuz întineric.

Aceste cuvinte explică metodologia cărții. Persoanele din portretele care urmează în capitolele 2-10 alcătuiesc un grup variat de albi și negri, bărbați și femei, credincioși și laici, cultivați și necultivați. Niciunul dintre ei nu se apropie măcar de perfecțiune. Dar au practicat un stil de viață care este mai puțin întâlnit acum. Au fost foarte conștienți de slăbiciunile proprii. Au dus o luptă interioară împotriva păcatelor lor și au ieșit din ea cu o anumită doză de respect față de sine. Iar când ne gândim la ei, nu ne amintim în primul rând de ceea ce au realizat – oricât de măreț ar fi fost acel lucru – ci de cine au fost. Sper că exemplele lor vor stârni această sete temătoare pe care o avem cu toții de a fi mai buni, de a merge pe urmele lor.

În ultimul capitol adun toate aceste teme. Descriu cum în cultura noastră e din ce în ce mai greu să fii bun și rezum abordarea de „lemn strâmb” a vieții într-o serie de idei explicite. Dacă ești nerăbdător să citești mesajul condensat al acestei cărți, mergi direct la final.

Câteodată, chiar și astăzi, întâlnești oameni care par să posedo o coeziune interioară impresionantă. Nu duc vieți fragmentate, împrăștiate. Au atins întregirea interioară. Sunt calmi, așezați și înrădăcinați. Nu sunt deviați de la curs de niște furtuni. Nu se prăbușesc sub povara greutăților. Mințile lor sunt constante, iar inimile lor sunt de încredere. Virtuțile lor nu sunt virtuțile tinereții pe care le vezi la studenții deștepți din facultate; sunt virtuțile maturității pe care le vezi la oamenii care au trăit ceva timp și au învățat din bucurie și durere.

Uneori nici nu observi acești oameni, pentru că, deși par buni și veseli, sunt totodată rezervați. Posedă virtuțile discrete ale celor înclinați să fie folositori, dar nu au nevoie să dovedească nimic lumii: umilință, cumpătate, reticență, temperanță, respect și autodisciplină blândă.

Ei radiază un soi de bucurie morală. Răspund cu blândețe când sunt aspru încercați. Sunt tăcuți când sunt abuzați pe nedrept. Sunt demni când alții încearcă să îi umilească, cumpătați când încearcă să îi provoace. Dar duc lucrurile la bun sfârșit. Se

sacrifică în slujba celorlalți cu același spirit modest de zi cu zi pe care l-ar afișa dacă s-ar duce pur și simplu la cumpărături. Nu se gândesc cât de impresionantă este munca pe care o fac. Nu se gândesc deloc la ei înșiși. Pur și simplu par încântați de oamenii imperfecti din jurul lor. Doar recunosc ce trebuie făcut și o fac.

Te fac să te simți mai amuzant și mai deștept când vorbești cu ei. Trec prin diverse clase sociale fără să fie măcar conștienți, pare-se, că o fac. Când îi cunoști de ceva timp, îți dai seama că nu i-ai auzit niciodată laudându-se, nu i-ai văzut niciodată convingși că numai ei au dreptate sau siguri cu încăpățănare de ceva. Nu fac mici aluzii despre cât de remarcabili sunt și despre realizările lor.

Nu au dus vieți liniștite, lipsite de conflicte, ci s-au luptat pe drumul către maturitate. Au bătut cale lungă până la rezolvarea problemei esențiale a vieții, ceea ce înseamnă că, după cum spune Aleksandr Soljenițîn, „linia ce separă binele de rău nu trece prin state, nici prin clase sociale, nici prin partide politice – ci direct prin inima fiecărui om”.

Aceștia sunt oamenii care și-au construit un caracter lăuntric puternic, care au atins o anumită profunzime. În acești oameni, la sfârșitul luptei, urcușul către succes s-a predat în fața strădaniei de a-și adânci sufletul. După o viață în care a căutat echilibrul, Adam I se înclină în fața lui Adam II. Aceștia sunt oamenii pe care îi căutăm.

DRUMUL SPRE CHARACTER

CAPITOLUL 1

SCHIMBAREA

Duminică seara, postul local al National Public Radio redifuzează vechi programe radio. Acum câțiva ani, conduceam spre casă și ascultam un program numit *Command Performance*, care fusese un spectacol de varietăți transmis trupelor în timpul celui de-al Doilea Război Mondial. Episodul pe care s-a întâmplat să îl ascult fusese difuzat a doua zi după Ziua Victoriei asupra Japoniei, pe 15 august 1945.

Episodul i-a avut ca invitați pe unele dintre cele mai mari celebrități ale epocii: Frank Sinatra, Marlene Dietrich, Cary Grant, Bette Davis și mulți alții. Dar cel mai fascinant aspect al emisiunii a fost tonul său de modestie și umilință. Aliații tocmai obținuseră una dintre cele mai nobile victorii militare din istoria omenirii, și totuși nu se bătea nimeni cu pumnii în piept. Nimeni nu ridica arcuri de triumf.

— Ei bine, se pare că asta a fost, a început gazda emisiunii, Bing Crosby. Ce poți spune într-un astfel de moment? Nu îți poți arunca pălăria de paie în aer. Asta este pentru sărbătorile obișnuite. Bănuiesc că tot ce putem face este să-I mulțumim lui Dumnezeu că s-a terminat.

Mezzosoprana Risë Stevens a luat microfonul și a cântat o versiune solemnă a cântecului „Ave Maria”, apoi Crosby a rezumat din nou atmosfera:

— Astăzi, însă, sentimentul nostru profund este de umilință.

Acel sentiment a fost repetat de-a lungul emisiunii. Actorul Burgess Meredith a citit un fragment scris de Ernie Pyle, corespondent de război. Pyle murise pe front cu numai câteva luni în urmă, dar scrisese un articol care anticipa ceea ce avea să însemne victoria: „Am câștigat acest război pentru că oamenii noștri sunt curajoși, dar și datorită multor altor lucruri – datorită Rusiei, Angliei și Chinei, a trecerii timpului, precum și darului resurselor naturale. Nu l-am câștigat pentru că destinul ne-a făcut mai buni decât alții. Sper ca victoria să ne facă mai mult recunoscători decât mândri.”

Emisiunea a oglindit reacția națiunii. Bineînțeles, au avut loc festivități entuziaste. Marinarii din San Francisco au deturnat tramvaie și au prădat magazinele cu băuturi alcoolice. Străzile districtului modei din New York erau îngropate sub un strat de confetti gros de 13 cm.¹ Dar sentimentele erau împărțite. Bucuria a lăsat loc solemnității și îndoielii de sine.

Aceasta se datora în parte faptului că războiul fusese un eveniment atât de epocal și produsese atâtea răuri de sânge, încât oamenii se simțeau mici în comparație cu el. Apoi mai era și felul în care se încheiase războiul din Pacific – cu bomba atomică. Oamenii din întreaga lume tocmai văzuseră barbaria de care sunt capabile ființele umane, iar acum era o armă care putea face acea barbarie să devină apocaliptică. „Conștientizarea victoriei era încărcată de tot atâta mâhnire și neîncredere, câtă bucurie și recunoștință”, a scris James Agee într-un articol din săptămâna aceea pentru revista *Time*.

Dar tonul modest al emisiunii *Command Performance* nu a fost doar o chestiune de atmosferă sau stil. Cei care participaseră fuseseră martori la una dintre cele mai istorice victorii cunoscute vreodată. Dar nu s-au apucat să își spună cât de grozavi sunt. Nu au tipărit autocolante pentru mașini comemorându-și propria măreție. Prima lor reacție a fost să își amintească faptul că nu sunt superiori din punct de vedere moral față de alții. Impulsul lor colectiv a fost să se pună în gardă cu privire la mândrie și

preamărirea de sine. Au rezistat în mod intuitiv tendinței ome-nești firești spre dragostea excesivă de sine.

Am ajuns acasă înainte să se termine programul și o vreme am ascultat acea emisiune radio rămânând în mașină pe alee. Apoi am intrat în casă și am dat pe un meci de fotbal. Un fundaș a aruncat o pasă scurtă unui jucător din aripă, care a fost placat aproape imediat pentru un avantaj de aproape doi metri. Apărătorul a făcut ceea ce fac toți sportivii profesioniști din aceste zile, în momentele de realizări personale. A făcut pe grozavul cu un dans al victoriei, în timp ce camera a rămas ațintită asupra lui.

Mi-am dat seama că tocmai urmărisem mai multă celebrare a sinelui după obținerea unui avantaj de doi metri decât auzisem după ce Statele Unite câștigaseră al Doilea Război Mondial.

Acest mic contrast mi-a declanșat în minte o serie de gânduri. Mi-am dat seama că acea schimbare ar putea simboliza o schimbare în cultură, o schimbare de la o cultură a autodeprecierii care spune „Nimeni nu este mai bun decât mine, dar nici eu nu sunt mai bun decât altcineva”, la o cultură a promovării sinelui care spune „Recunoaște-mi realizările, sunt tare special”. Acest contrast, deși nu mare lucru în sine, a fost ca o poartă către diferitele moduri în care este posibil să trăiești în această lume.

Micul eu

În anii care au urmat după acel episod legat de *Command Performance*, am reluat studierea acelei perioade și a oamenilor remarcabili de atunci. Cercetarea mi-a amintit în primul rând că niciunul dintre noi nu ar trebui să își dorească vreodată să se întoarcă în cultura jumătății secolului XX. Era o cultură mai rasistă, sexistă și antisemită. Cei mai mulți dintre noi nu am fi avut oportunitățile de care ne bucurăm dacă am fi trăit atunci. Era și o cultură mai plictisitoare, cu mâncare fadă și condiții de trai omogene. Era o cultură rece din punct de vedere emoțional. Tații, în special, nu își puteau exprima dragostea pentru propriii copii. Soții nu

puteau vedea profunzimea soțiilor lor. În multe privințe, viața este mai bună acum decât era atunci.

Dar mi-am dat seama că exista poate o brumă de umilință care era mai comună atunci decât este acum, că exista o ecologie morală de secole, mai puțin proeminentă acum, care încuraja oamenii să fie mai sceptici în privința dorințelor lor, mai conștienți de propriile slăbiciuni, mai concentrați pe combaterea defectelor propriei naturi și pe transformarea slăbiciunii în putere. E mai puțin probabil, m-am gândit, ca oamenii din această tradiție să simtă că fiecare gând, sentiment și realizare ar trebui împărtășite imediat cu lumea largă.

Cultura populară părea mai reticentă în era *Command Performance*. Pe atunci nu existau tricouri cu mesaje, semne de exclamare pe tastatura mașinii de scris, insigne de compasiune pentru diverse boli, plăcuțe de înmatriculare personalizate, auto-colante cu declarații personale sau morale. Oamenii nu se lăudau cu afilierile din facultate sau cu locurile unde și-au petrecut concediul prin mici abțibilduri lipite pe geamul din spate al mașinii. Exista o sancțiune socială mai puternică împotriva (așa cum s-ar fi exprimat ei) umflării în pene, dării de aere, umblatului cu nasul pe sus.

Codul social era întruchipat în stilul modest al unor actori precum Gregory Peck sau Gary Cooper, sau al personajului Joe Friday din *Dragnet** (*Capcana*). Când Harry Hopkins, consilierul lui Franklin Roosevelt, și-a pierdut un fiu în cel de-al Doilea Război Mondial, ofițerii superiori au vrut să îi ferească de primejdie pe ceilalți fii ai săi. Hopkins a refuzat, scriind, cu o discreție mai comună acelei perioade, că celorlalți fii ai săi nu ar trebui să li se dea sarcini neprimejdioase numai pentru că fratele lor „a avut ghinion în Pacific”.²

Dintre cei douăzeci și trei de bărbați și femei care au servit în cabinetul lui Dwight Eisenhower, numai unul, ministrul Agriculturii, și-a publicat ulterior biografia, dar s-a dovedit

* O serie americană de radio și televiziune care prezenta cazurile detectivului Joe Friday și care a ajutat la îmbunătățirea opiniei publice privind polițiștii. (n.tr.)

într-atât de discretă, încât era aproape soporifică. Când a ajuns la putere administrația Reagan, doisprezece dintre cei treizeci de membri ai cabinetului său și-au publicat memoriile, aproape toți făcându-și reclamă proprie.³

Când George Bush Senior, care a crescut în acea perioadă și avea inculcate valorile copilăriei, candida pentru președinție, se abținea să vorbească despre el însuși. Dacă autorul de discursuri punea cuvântul „eu” în vreuna dintre cuvântările sale, el îl tăia în mod instinctiv. Personalul îl implora: Candidați pentru președinție. Trebuie să vorbiți despre dumneavoastră. În cele din urmă l-au obligat să o facă. Dar în ziua următoare, primea un telefon de la mama sa: „George, iar vorbești despre tine”, îi spunea ea. Și Bush revenea la vechea formă. Fără „eu” în discursuri. Fără reclamă proprie.

Marele Eu

În anii următori am adunat date care sugerau că am asistat la o mare schimbare de la o cultură de umilință, la cultura a ceea ce s-ar putea numi Marele Eu, de la o cultură care încuraja oamenii să se gândească cu umilință la ei înșiși, la o cultură care-i încuraja să se vadă drept centrul universului.

Nu a fost greu să găsesc astfel de date. De exemplu, între 1948 și 1954, psihologii au întrebat peste 10 000 de adolescenți dacă se consideră a fi persoane foarte importante. În acel moment, 12 la sută au spus „da”. Aceeași întrebare a fost adresată din nou în 1989, iar de această dată procentul celor care se considerau foarte importanți nu a mai fost de 12 la sută, ci de 80 la sută în cazul băieților și de 77 la sută în cazul fetelor.

Psihologii au creat ceea ce se numește un test pentru narcisism. Citesc diverse afirmații unor persoane și le întrebă dacă acele afirmații li se aplică. Afirmații precum „Îmi place să fiu în centrul atenției... mă dau în spectacol dacă am ocazia, pentru că sunt extraordinar... cineva ar trebui să scrie o biografie despre

mine”. Scorul mediu la narcisism a crescut cu 30 la sută în ultimele două decenii. Nouăzeci și trei la sută dintre tineri au scoruri mai mari decât scorul mediu înregistrat în urmă cu doar douăzeci de ani.⁴ Cele mai mari creșteri au fost la numărul de persoane care sunt de acord cu afirmațiile: „Sunt o persoană extraordinară” și „Îmi place să mă uit la corpul meu”.

Alături de această aparentă creștere a nivelului de încredere în sine, a avut loc și o sporire incredibilă a dorinței de celebritate. Pentru majoritatea oamenilor, celebritatea era clasată pe o poziție inferioară ca ambiție în viață. Într-un sondaj din 1976 care le cerea participanților să își enumere scopurile în viață, celebritatea se poziționa pe locul cincisprezece din șaisprezece. În 2007, 51 la sută dintre tineri raportau că a fi celebru era unul dintre scopurile lor principale.⁵ Într-un studiu, mai multe fete de școală generală au fost întrebate cu cine ar vrea cel mai mult să ia cina. Jennifer Lopez a fost prima pe listă, Iisus Hristos al doilea, iar Paris Hilton a treia. Fetele au fost întrebate apoi ce slujbe le-ar plăcea să aibă și aveau de ales dintr-o listă. Aproape de două ori mai multe au spus că ar prefera să fie asistentele personale ale unei celebrități – de exemplu, Justin Bieber – decât președintele Universității Harvard. (Deși, ca să fim sinceri, sunt destul de sigur că și președintele Universității Harvard ar prefera să fie asistentul personal al lui Justin Bieber.)

Pe măsură ce studiam cultura populară, dădeam peste aceleași mesaje pretutindeni: Ești special. Ai încredere în tine. Fii autentic. Filmele de la Pixar și Disney le spun constant copiilor cât de minunați sunt. Discursurile de absolvire sunt presărate cu aceleași clișee: Urmează-ți pasiunea. Nu accepta limitele. Fă-ți propriul drum. Ai responsabilitatea de a face lucruri extraordinare pentru că ești de-a dreptul extraordinar. Acesta este crezul încrederei în sine.

După cum a spus Ellen DeGeneres într-un discurs de absolvire din 2009: „Sfatul meu este să fiți autentici și totul va fi bine”. Celebrul maestru bucătar Mario Batali a sfătuit absolvenții să își urmeze „propriul adevăr, exprimat constant de voi”. Anna

Quindlen a îndemnat un alt public să aibă curajul să „își onoreze caracterul, intelectul, înclinațiile și, da, sufletul, prin a-i asculta vocea curată, clară, în loc de a urma mesajele confuze ale unei lumi timide”.

În cartea sa ajunsă megaseller *Eat, Pray, Love (Mănâncă, roagă-te, iubește*)* (sunt singurul bărbat din lume care a terminat de citit cartea aceasta), Elizabeth Gilbert a scris că Dumnezeu se manifestă prin „propria mea voce venind din propriul sine... Dumnezeu se află în tine, ca tine, exact așa cum ești”.⁶

Am început să analizez felul în care ne creștem copiii și am găsit semne ale acestei schimbări morale. De exemplu, manualele de început ale cercetașelor propovăduiau o etică a sacrificiului de sine și a modestiei. Principalul obstacol din calea fericirii, sfătuia manualul, vine din dorința excesiv de înflăcărată de a-i face pe oameni să se gândească la tine.

În 1980, după cum a arătat James Davison Hunter, tonul era foarte diferit. *You Make the Difference: The Handbook for Cadette and Senior Girl Scouts (Tu faci diferența: manual pentru cercetașele cadete și senioare)* le spunea fetelor să își acorde mai multă atenție: „Cum te poți conecta mai mult cu tine? Ce simți?... Fiecare opțiune pe care ți-o punem la dispoziție în Cercetașii Seniori te poate ajuta, într-un fel, să obții o mai bună înțelegere a propriei persoane... Pune-te în «centrul scenei» gândurilor tale pentru a avea o perspectivă asupra propriului fel de a simți, gândi și acționa”.⁷

Schimbarea poate fi văzută chiar și în cuvintele rostite de la amvon. Joel Osteen, unul dintre cei mai populari lideri actuali ai unei biserici de proporții, scrie din Houston, Texas. „Dumnezeu nu te-a creat ca să fii mediocru”, spune Osteen în cartea sa, *Become a Better You (Devino o versiune mai bună a ta)*. „Ai fost creat să excelezi. Ai fost creat să îți lași amprenta asupra acestei generații... Începe [să crezi] «Am fost ales, desemnat, destinat să trăiesc victorios»”.⁸

* Volum apărut sub acest titlu la Ed. Humanitas, București, 2008. (n.tr.)

Calea umilă

Pe măsură ce anii au trecut și am continuat să lucrez la această carte, gândurile mele se întorceau periodic la acel episod din *Command Performance*. Eram bântuit de modestia pe care o auzisem în vocile acelea.

Era ceva frumos din punct de vedere estetic în modestia pe care au afișat-o cei care luaseră parte la acea emisiune. Persoana modestă este liniștitoare și grațioasă, în timp ce persoana care își face reclamă proprie este fragilă și discordantă. Umiliința este eliberarea de nevoia de a demonstra că ești superior tot timpul, pe când egocentrismul este o foame lacomă într-un spațiu strâmt – concentrat pe sine, competitiv și avid de recunoaștere. Umiliința este plină de emoții frumoase precum admirația, prietenia și recunoștința. „Mulțumirea”, spunea arhiepiscopul de Canterbury, Michael Ramsey, „este un sol în care mândria nu crește cu ușurință.”⁹

Există și ceva impresionant din punct de vedere intelectual la acest tip de umiliință. Psihologul Daniel Kahneman scrie că avem o „abilitate aproape nelimitată de a ne ignora ignoranța.”¹⁰ Umiliința este conștientizarea faptului că există multe lucruri pe care nu le știi și că multe din ceea ce crezi că știi sunt distorsionate sau greșite.

Acesta este felul în care umiliința duce la înțelepciune. Montaigne a scris odată: „Putem fi experți cu cunoștințele altor oameni, dar nu putem fi înțelepți cu înțelepciunea altor oameni”. Asta pentru că înțelepciunea nu este un corpus de informații. Este calitatea morală de a ști ce nu știi și de a găsi o cale de a te descurca cu propria ignoranță, nesiguranță și limitare.

Oamenii despre care credem că sunt înțelepți au reușit, într-o oarecare măsură, să își depășească prejudecățile și tendințele prea încrezătoare inculcate în natura noastră. În cel mai complet înțeles al său, umiliința intelectuală este o autoconștientizare exactă de la distanță. Este trecerea, de-a lungul vieții, de la opinia adolescentină în care te afli în prim-plan, în care umpli tot

tabloul, la opinia de ansamblu în care îți vezi, dintr-o perspectivă mai largă, punctele forte și slăbiciunile, legăturile și dependențele și rolul pe care îl joci într-o poveste mai mare.

În sfârșit, există ceva impresionant din punct de vedere moral la umilință. Fiecare epocă are metodele sale preferate de dezvoltare personală, propriile sale căi de a construi caracterul și profunzimea. Oamenii din acea emisiune *Command Performance* se protejau împotriva unora dintre tendințele lor cel mai puțin atrăgătoare, de a fi mândri, suficienți, vanitoși.

Astăzi, mulți dintre noi ne vedem viața prin metafora unei călătorii – o călătorie prin lumea exterioară și pe scara succesului. Când ne gândim ce înseamnă să schimbi lucrurile sau să ai un scop în viață, ne gândim adesea să obținem ceva exterior – să facem un serviciu care va avea un impact asupra lumii, să punem bazele unei companii de succes sau să realizăm ceva pentru comunitate.

Oamenii cu adevărat umili folosesc tot metafora călătoriei pentru a-și descrie propriile vieți, dar folosesc, pe lângă ea, și o altă metaforă, care are mai mult de-a face cu viața interioară. Este metafora înfruntării sinelui. E mai probabil ca ei să presupună că suntem cu toții euri profund divizate, atât splendid înzestrate, cât și profund defectuoase – că avem cu toții anumite talente, dar și anumite slăbiciuni. Și, dacă de obicei cădem în plasa acelor tentații și nu luptăm împotriva slăbiciunilor din noi înșine, atunci vom strica treptat o parte esențială din noi. Nu vom fi la fel de buni, în interior, pe cât vrem să fim. Vom eșua într-un mod profund.

Pentru astfel de oameni, drama exterioară pe scara succesului este importantă, dar lupta interioară împotriva propriei slăbiciuni este drama centrală a vieții. După cum a spus renumitul preot Harry Emerson Fosdick în cartea sa din 1943, *On Being a Real Person (Cum să fii o persoană adevărată)*, „începutul unei vieți care merită trăită este așadar confruntarea cu noi înșine.”¹¹

Oamenii cu adevărat umili sunt angajați într-un efort deosebit de a amplifica ce e mai bun în ei și de a înfrânge ce e mai rău, de a deveni puternici în punctele slabe. Încep cu o conștientizare

puternică a erorilor propriei naturi. Problema noastră fundamentală este că suntem egocentrice, o stare frumos surprinsă în faimosul discurs de absolvire susținut de David Foster Wallace la Colegiul Kenyon în 2005:

Totul din experiența mea imediată îmi susține credința profundă că sunt centrul absolut al universului; cea mai reală, cea mai vivace și cea mai importantă persoană de pe pământ. Rareori ne gândim la acest tip de egocentrism natural, fundamental, pentru că este atât de respingător din punct de vedere social. Dar e cam același lucru pentru toți. Este setarea noastră firească, programată în plăcile noastre de bază la naștere. Gândiți-vă că nu există nicio experiență pe care să o fi avut și să nu fi fost centrul său absolut. Lumea, așa cum o experimentezi tu, este acolo în fața TA sau în spațele TĂU, în stânga sau dreapta TA, în televizorul TĂU sau pe monitorul TĂU. Și tot așa. Gândurile altor oameni trebuie să îți fie comunicate cumva, dar ale tale sunt atât de imediate, de urgente, de reale.

Acest egocentrism duce în câteva direcții nefericite. Duce la egoism, dorința de a folosi alți oameni ca mijloace pentru a obține ceva pentru tine însuși. Duce, de asemenea, la mândrie, la dorința de a te vedea ca fiind superior celorlalți. Duce la capacitatea de a ignora și justifica propriile imperfecțiuni și de a-ți exacerba virtuțile. Pe măsură ce trecem prin viață, mulți dintre noi ne comparăm constant și ne găsim constant puțin mai buni decât alți oameni – mai virtuoși, cu o judecată mai bună, cu gusturi mai bune. Căutăm constant recunoaștere și suntem dureros de sensibili la orice mustrare sau insultă la adresa statutului pe care credem că ni l-am câștigat.

O anumită perversitate din natura noastră ne face să punem iubirile inferioare deasupra celor superioare. Cu toții iubim și ne dorim o mulțime de lucruri: prietenie, familie, popularitate, țară, bani și tot așa. Și cu toții avem sentimentul că anumite iubiri sunt superioare sau mai importante decât altele. Bănuiesc că toți evaluăm aceste iubiri cam la fel. Cu toții știm că iubirea pe care o

simți pentru copiii sau părinții tăi ar trebui să fie mai mare decât iubirea pe care o ai pentru bani. Cu toții știm că iubirea pe care o ai pentru adevăr ar trebui să fie mai mare decât iubirea pe care o ai pentru popularitate. Chiar și în aceste vremuri ale relativismului și pluralismului, ierarhia morală a inimii este un lucru pe care îl împărtășim în general, cel puțin în majoritatea timpului.

Dar adesea schimbăm ordinea iubirilor. Dacă cineva îți spune un secret și apoi îl divulgi ca bătănie bună la o petrecere, îți pui dragostea de popularitate mai presus de dragostea de prietenie. Dacă la o întâlnire vorbești mai mult decât ascuți, se poate să îți pui ardoarea de a-i eclipsa pe ceilalți mai presus de învățare și camaraderie. Facem asta tot timpul.

Oamenii care sunt umili în privința propriei lor naturi sunt realiști morali. Realistii morali sunt conștienți că suntem construiți cu toții din „lemn strâmb” – de la celebra replică a lui Immanuel Kant, „din lemnul strâmb al umanității nu a fost făcut niciodată vreun lucru drept”. Oamenii din această școală a umanității a „lemnului strâmb” au o conștientizare puternică a propriilor defecte și cred că lupta împotriva propriilor slăbiciuni construiește caracterul. După cum a scris Thomas Merton, „sufletele sunt ca atleții care au nevoie de oponenti demni de ei, dacă e să fie încercați, extinși și împinși până la folosirea completă a puterilor lor.”¹²

Poți vedea dovezile luptei interioare în jurnalele acestor oameni. Sunt triumfători în zilele în care câștigă o mică victorie asupra egoismului și lipsei de omenie. Sunt deznădăjduiți în zilele în care se dezamăgesc pe ei înșiși, când evită vreo sarcină umanitară pentru că au fost leneși sau obosiți sau nu se ocupă de o persoană care voia să fie ascultată. E mai probabil să își vadă viețile ca pe niște aventuri morale. După cum a spus scriitorul britanic Henry Fairlie, „dacă recunoaștem că înclinația de a păcătui face parte din natura noastră și că nu o vom eradica niciodată complet, există măcar ceva de făcut în viețile noastre care nu va părea, la sfârșit, doar inutil și absurd.”

Am un prieten care, seara, petrece câteva momente în pat revizuiindu-și greșelile de peste zi. Păcatul său central, din care pornesc multe dintre celelalte păcate ale sale, este o anumită duritate a inimii. E un tip ocupat, înconjurat de mulți oameni care îi solicită atenția. Uneori nu este complet prezent pentru cei care îi cer sfatul sau îi dezvăluie o vulnerabilitate. Alteori, este mai interesat să lase o impresie bună decât să asculte pe cineva cu atenție. Poate că a petrecut mai mult timp la o întâlnire gândindu-se cum ar putea să pară impresionant decât la ce spuneau, de fapt, ceilalți. Poate că a flatat oamenii prea mios.

În fiecare seară, el își cataloghează erorile. Își numără principalele păcate repetitive și alte greșeli care, poate, s-au ramificat din ele. Apoi dezvoltă strategii pentru a se descurca mai bine a doua zi, când va încerca să se uite diferit la oameni, să le acorde mai mult timp. Va pune afecțiunea mai presus de prestigiu, lucrul superior deasupra lucrului inferior. Cu toții avem o responsabilitate morală de a fi mai morali în fiecare zi, iar el se va strădui să înainteze treptat, zilnic, în această sferă atât de importantă.

Oamenii care trăiesc astfel nu consideră caracterul ca fiind înăscut sau automat. Trebuie să îl construiești cu efort și măiestrie. Nu poți fi persoana bună care vrei să fii dacă nu duci această campanie. Nu vei avea un succes exterior de durată dacă nu construiești un interior moral solid. Dacă nu ai integritate interioară, în cele din urmă vor avea loc propriul Watergate*, propriul scandal, propria trădare. Adam I depinde, la urma urmelor, de Adam II.

E adevărat că am folosit cuvintele „strădanie” și „luptă” în pasajele anterioare, dar este o greșeală să crezi că strădania morală împotriva slăbiciunii interioare este o strădanie așa cum este războiul sau un meci de fotbal – pline de ciocniri de arme, violență și agresiune. Realistii morali fac uneori lucruri grele, cum ar fi să țină piept răului sau să-și impună o autodisciplină strictă în privința dorințelor lor. Dar caracterul este construit nu numai

* Scandal politic răsunător din Statele Unite ale Americii, din anii 1970, care privește o serie de activități clandestine și ilegale din timpul administrației Nixon. Între timp a devenit o metaforă pentru scandaluri majore din SUA. (n.tr.)

prin austeritate și vicisitudini. Este construit și cu blândețe, prin dragoste și plăcere. Când ai prietenii profunde cu oameni buni, copiezi și apoi absorbi unele dintre cele mai bune trăsături ale lor. Când iubești foarte mult o persoană, vrei să îi fii de folos și să îi câștigi respectul. Când trăiești experiența unei arte extraordinare, îți lărgești repertoriul de emoții. Prin devotamentul față de o cauză, îți înnobilezi dorințele și îți organizezi energiile.

Mai mult, strădania împotriva slăbiciunii din tine nu este niciodată o strădanie solitară. Nicio persoană nu poate obține stăpânirea de sine pe cont propriu. Voința, rațiunea, compasiunea și caracterul individual nu sunt destul de puternice ca să înfrângă întotdeauna egoismul, mândria, lăcomia și autoamăgirea. Toată lumea are nevoie de o asistență izbăvitoare din exterior – de la familie, prieteni, strămoși, reguli, tradiții, instituții, exemple și, pentru credincioși, de la Dumnezeu. Cu toții avem nevoie de oameni care să ne spună când greșim, să ne îndrume cum să facem lucrul potrivit și să ne încurajeze, să ne susțină, să ne stimuleze, să ne ajute și să ne inspire de-a lungul drumului.

Există ceva democratic la viața privită astfel. Nu contează dacă lucrezi pe Wall Street sau la o organizație umanitară, distribuind medicamente săracilor. Nu contează dacă ești în vârful scării veniturilor sau la capătul ei. Există eroi și ticăloși în toate epocile. Lucrul cel mai important este dacă ești dispus să te angajezi în lupta morală împotriva ta. Lucrul cel mai important este dacă ești dispus să te angajezi cum trebuie în această luptă – cu bucurie și compasiune. Fairlie scrie: „Cel puțin dacă recunoaștem că păcătuim, știm că suntem în război individual, putem merge la război cum o fac războinicii, cu vitejie și vervă și chiar cu voioșie.”¹³ Adam I obține succes ieșind victorios în fața altora. Dar Adam II își construiește caracterul câștigând victorii asupra slăbiciunii din el însuși.

Curba în U

Oamenii din această carte au dus vieți diferite. Fiecare exemplifică una dintre activitățile care au condus la construirea caracterului. Dar există un tipar care se repetă: au trebuit să coboare pentru a urca. Au trebuit să coboare în valea umilinței pentru a urca pe culmile caracterului.

Drumul spre caracter implică adesea momente de criză morală, confruntare și recuperare. Când s-au aflat la grea încercare, le-a crescut deodată capacitatea de a-și vedea propria natură. Autoamăgirile zilnice și iluziile de stăpânire a sinelui au fost spulberate. Au trebuit să își găsească umiliința în conștientizarea sinei ca să aibă vreo șansă să se ridice transformați. Alice a trebuit să fie mică pentru a intra în Țara Minunilor. Sau, după cum a spus Kierkegaard, „numai cel care coboară în infern îl poate salva pe cel drag.”

Dar apoi a început frumusețea. În valea umilinței au învățat să reducă sinele la tăcere. Numai reducând sinele la tăcere au putut vedea mai clar lumea. Numai reducând sinele la tăcere au putut înțelege alți oameni și accepta ce aveau aceștia de oferit.

Când și-au redus sinele la tăcere, au deschis spațiul pentru ca grația să năvălească înăuntru. S-au trezit ajutați de oameni de la care nu s-ar fi așteptat să îi ajute. S-au trezit înțeleși și îngrijiți de alții în feluri în care nu își imaginaseră înainte. S-au trezit iubiți în feluri pe care nu le meritau. Nu trebuiau să se zbată, pentru că îi țineau ridicați alte mâini.

În scurt timp, oamenii care au intrat în valea umilinței simt că au revenit înapoi pe tărâmurile înalte ale bucuriei și angajamentului. Se dedicaseră muncii, își făcuseră noi prieteni și cultivaseră noi iubiri. Realizează, șocați, că au parcurs o cale lungă din primele zile ale încercării lor grele. Se întorc și văd cât teren au lăsat în urmă. Astfel de oameni nu ies vindecați; ies diferiți. Își găsesc o vocație sau o chemare. Se supun timp îndelungat unei misiuni și se dedică unei activități disperate care dă sens vieții.

Fiecare fază a acestei experiențe a lăsat o rămășiță în sufletul unei astfel de persoane. Experiența le-a remodelat forul interior și i-a dat acestuia coerență, soliditate și greutate. Oamenii de caracter pot fi zgomotoși sau tăcuți, dar tind să aibă un anumit nivel al respectului de sine. Respectul de sine nu este același lucru cu încrederea în sine sau stima de sine. Respectul de sine nu este bazat pe coeficientul de inteligență sau orice alte daruri mentale sau fizice care te ajută să intri la o facultate competitivă. Nu este comparativ. Nu se câștigă prin a fi mai bun decât alți oameni la ceva. Se câștigă prin a fi mai bun decât erai, prin a fi de încredere în momentele de încercare, drept în momentele de tentație. Apare într-o persoană demnă de încredere din punct de vedere moral. Respectul de sine este produs de triumfuri interioare, nu exterioare. Poate fi câștigat numai de cineva care a îndurat o tentație interioară, și-a înfruntat propria slăbiciune și știe că, „ei bine, dacă se ajunge la ce-i mai rău, pot rezista. Pot trece peste asta”.

Tipul de proces pe care tocmai l-am descris poate avea proporții considerabile. În viața oricărui om există momente uriașe de încercare, chinuri transformatoare care fie te fac să ieși învingător, fie te distrug. Dar acest proces poate avea loc și zilnic, în mod treptat. În fiecare zi este posibil să recunoști mici greșeli, să te apropii de ceilalți, să încerci să îndrepti greșelile. Caracterul este construit atât prin dramă, cât și prin viața de zi cu zi.

Ce s-a prezentat în *Command Performance* a fost mai mult decât o estetică sau un stil. Cu cât analizăm mai mult acea perioadă, cu atât mai mult realizăm că priveam o țară diferită din punct de vedere moral. Am început să văd o perspectivă diferită a naturii umane, o atitudine diferită referitor la ce este important în viață, o formulă diferită pentru modul în care să trăiești o viață plină de caracter și profunzime. Nu știu câți oameni din acele zile se conformau acestei ecologii morale diferite, dar unii o făceau, și am descoperit că îi admiram enorm.

Credința mea generală este că am lăsat accidental în urmă această tradiție morală. De-a lungul ultimelor decenii am pierdut acest limbaj, acest fel de a organiza viața. Nu suntem răi, dar

suntem incoerenți din punct de vedere moral. Nu suntem mai egoiști sau mai venali decât oamenii din alte vremuri, dar am pierdut înțelegerea felului în care este construit caracterul. Tradiția morală a „lemnului strâmb” – bazată pe conștientizarea păcatului și înfruntarea lui – era o moștenire lăsată din generație în generație. Le dădea oamenilor un sentiment mai clar despre cum să cultive virtuțile din discursul de comemorare, cum să dezvolte latura lui Adam II a naturii lor. În absența ei, există o anumită superficialitate a culturii moderne, în special în sfera morală.

Eroarea centrală a vieții moderne este credința că realizările din domeniul lui Adam I pot produce o satisfacție profundă. Greșit. Dorințele lui Adam I sunt infinite și depășesc întotdeauna ceea ce tocmai a fost realizat. Numai Adam II poate trăi satisfacția profundă. Adam I țintește la fericire, dar Adam II știe că fericirea nu este suficientă. Bucuriile supreme sunt bucuriile morale. În paginile următoare voi încerca să ofer câteva exemple reale privind felul în care era trăit acel tip de viață. Nu putem și nu ar trebui să vrem să ne întoarcem în trecut. Dar putem să redescoperim această tradiție morală, să învățăm din nou acest vocabular al caracterului și să îl încorporăm în propriile noastre vieți.

Nu îl poți construi pe Adam II dintr-o carte cu rețete. Nu există un program în șapte pași. Dar putem pătrunde în viețile oamenilor extraordinari și putem încerca să înțelegem înțelepciunea felului în care au trăit. Sper că vei putea găsi câteva lecții importante pentru tine în paginile care urmează, chiar dacă nu sunt aceleași care par importante pentru mine. Sper că și tu, și eu vom ieși din următoarele nouă capitole puțin mai diferiți și puțin mai buni.

CAPITOLUL 2

SINELE CONVOCAT

Astăzi, zona din jurul parcului Washington Square din sudul Manhattanului este înconjurată de Universitatea New York, de apartamente scumpe și magazine de lux. Dar în 1911 existau doar case drăguțe din gresie maronie în partea nordică a parcului și fabrici în părțile de est și de sud, atrăgând muncitori tineri și în mare parte imigranți evrei și italieni. Una dintre casele drăguțe era cea a dnei Gordon Norrie, o femeie din înalta societate, descendentă a doi dintre bărbații care au semnat Declarația de Independență.

Pe 25 martie, dna Norrie tocmai se așeza la ceai cu un grup de prietene când au auzit gălăgie afară. Una dintre musafirele sale, Frances Perkins, pe atunci în vârstă de treizeci și unu de ani, se trăgea dintr-o veche familie din clasa de mijloc din Maine, care își putea trasa, de asemenea, originile până în vremurile Revoluției. Frecventase Colegiul Mount Holyoke și lucra în cadrul Ligii Consumatorilor din New York, luptând să pună capăt exploatarea muncii copiilor. Perkins vorbea cu acel ton al clasei superioare demn de educația sa – precum Margaret Dumont din filmele vechi ale fraților Marx sau dna Thurston Howell III – cu a-uri lungi și joase, sărind peste r-uri și rotunjind vocalele, „to-maaată” în loc de „roșie”.

Un majordom a năvălit în cameră și a anunțat că izbucnise un incendiu lângă piață. Doamnele s-au repezit afară. Perkins și-a ridicat fusta și a fugit într-acolo. S-au trezit în fața fabricii Triangle

Shirtwaist, locul unde a avut loc unul dintre cele mai notorii incendii din istoria Americii. Perkins vedea etajele opt, nouă și zece ale clădirii în flăcări și zeci de muncitori îngrămădindu-se în fața ferestrelor deschise. S-a alăturat mulțimii de privitori îngroziți de pe trotuarul de lângă.

Unii au văzut ceea ce considerau a fi maldăre de țesături căzând de la ferestre. Credeau că proprietarii fabricii își salvau cele mai bune materiale. Pe măsură ce grămezile continuau să cadă, privitorii și-au dat seama că nu erau nici pe departe țesături. Erau oameni care se aruncau în gol către moarte. „Oamenii tocmai începuseră să sară când am ajuns acolo”, avea să își amintească Perkins mai târziu. „Rezistaseră până atunci stând pe pervazuri, împinși de cei din spatele lor, focul amenințând tot mai mult, fumul fiind din ce în ce mai aproape.”¹

„Au început să sară. Fereastra era prea aglomerată, astfel că săreau și cădeau pe trotuar”, și-a amintit ea. „Absolut toți au murit, toți cei care au sărit au murit. A fost un spectacol îngrozitor.”²

Pompierii întinseseră plase, dar greutatea corpurilor de la acea înălțime fie le smulgea plasele din mâini, fie făcea corpurile să treacă direct prin ele. O femeie și-a golit cu un gest grandios geanta deasupra privitorilor aflați dedesubt și apoi s-a aruncat.

Perkins și ceilalți le strigau:

— Nu săriți! Ajutoarele sunt pe drum.

Nu erau. Flăcările îi ardeau de la spate. Patruzeci și șapte de oameni au sfârșit sărind în gol. O tânără a ținut un discurs înainte să sară, gesticulând cu pasiune, dar nimeni nu a putut să o audă. Un tânăr a ajutat cu blândețe o tânără să urce pe pervaz. Apoi a ținut-o în afară, departe de clădire, ca pe o balerină, și i-a dat drumul. A făcut la fel cu o a doua și o a treia tânără. În cele din urmă, o a patra fată a urcat pe pervaz; l-a îmbrățișat și s-au sărutat îndelung, după care a ținut-o în afară și i-a dat și ei drumul. Apoi el însuși s-a aruncat în gol. În timp ce cădea și i se ridicau pantalonii, oamenii au observat că purta pantofi bej eleganți. Un reporter a

scris: „I-am văzut fața înainte să-i fie acoperită. Se vedea că era un bărbat adevărat. Făcuse tot ce îi stătuse în putință.”³

Focul începuse în jurul orei 16:40 în cea după-amiază, când cineva de la etajul opt aruncase o țigară sau un chibrit într-una din marile grămezi de bumbac rămase în urma procesului de croire. Grămada luase foc rapid.

Cineva l-a alertat pe directorul fabricii, Samuel Bernstein, care a luat niște găleți cu apă din apropiere și le-a aruncat peste foc. Nu au ajutat prea mult. Resturile de bumbac erau inflamabile ca un explozibil, mai ceva decât hârtia, și se afla circa o tonă strânsă numai la etajul al optulea.⁴

Bernstein a aruncat mai multe găleți cu apă peste focul care se întetea, dar în acel moment nu mai aveau niciun efect, flăcările îndreptându-se către tiparele din hârtie satinată care atârnau deasupra meselor de lucru din lemn. Le-a ordonat muncitorilor să tragă un furtun de la o scară din apropiere. Au deschis valva, dar nu era presiune. După cum a susținut David Von Drehle, care a studiat incendiul, Bernstein a luat o decizie fatală în acele prime trei minute. Ar fi putut ca în acel timp fie să lupte cu focul, fie să-i evacueze pe cei aproape cinci sute de muncitori. În schimb, s-a luptat în zadar cu focul care creștea vertiginos. Dacă s-ar fi ocupat de evacuare, este posibil ca nimeni să nu fi murit în acea zi.⁵

Când Bernstein a decis într-un final să își ia ochii de la zidul de foc, a fost uimit de ceea ce a văzut. Multe dintre femeile de la etajul opt se duceau în vestiar să își recupereze hainele și celelalte lucruri. Unele își căutau cartelele ca să ponteze de ieșire.

În cele din urmă, cei doi proprietari ai fabricii care se aflau la etajul zece au fost alertați în privința focului, care distrusese deja etajul opt și se răspândea rapid către al lor. Unul dintre ei, Isaac Harris, a strâns un grup de muncitoare, dar și-a dat seama că era probabil sinucidere curată să încerce să coboare prin foc.

— Fetelor, haideți să mergem pe acoperiș! Mergeți pe acoperiș, a strigat el.

Celălalt proprietar, Max Blanck, era paralizat de frică. Stătea ca înghețat, cu o privire de teroare întipărită pe față, ținându-și mezina pe un braț, iar cu celălalt, de mână, fiica mai mare.⁶ Un funcționar, care evacua cu registrul de comenzi al firmei, a decis să îl arunce și să îi salveze în schimb viața șefului său.

Majoritatea muncitorilor de la etajul opt au putut ieși, dar muncitorii de la etajul nouă nu au fost înștiințați decât când focul a ajuns acolo. Au alergat ca bancurile înspăimântate de pești de la o posibilă ieșire la alta. Erau două lifturi, dar erau lente și supraîncărcate. Nu exista niciun sistem de stingere. Există o scară de incendiu, dar era șubredă și blocată. În zilele normale, muncitorii erau percheziționați când se duceau acasă, pentru a evita furtul. Fabrica fusese proiectată astfel încât să îi forțeze să iasă printr-un singur punct. Unele uși erau încuiate. Pe măsură ce focul îi încercuia, muncitorilor nu le-a mai rămas decât să ia decizii disperate de viață și de moarte, având informații limitate, într-o atmosferă din ce în ce mai încărcată de foc, fum și teroare.

Trei prietene, Ida Nelson, Katie Weiner și Fanny Lansner, erau în vestiar când au auzit strigătele care anunțau incendiul. Nelson a decis să o ia la fugă spre una dintre scări. Weiner s-a dus la ascensoare și a văzut un lift coborând. S-a aruncat în gol în puțul liftului, aterizând pe plafon. Lansner nu a adoptat niciuna dintre aceste acțiuni și nu a supraviețuit.⁷

Mary Bucelli a descris mai târziu propriul rol în cruda încăierare de a ieși primul. „Nu pot spune, pentru că am împins și am lovit foarte mult. Am dat și am primit. Le aruncam la pământ oriunde îmi ieșeau în cale”, a spus despre colegile sale. „Mă gândeam numai la viața mea... Într-un moment ca acela, e o mare confuzie și trebuie să înțelegi că nu poți vedea nimic... Vezi o mulțime de lucruri, dar nu poți distinge nimic. Cu confuzia și lupta la care iei parte, nu poți distinge nimic.”⁸

Joseph Brenman era unul dintre puținii bărbați din fabrică. O mulțime de femei se împingeau între el și lifturi. Dar erau mici, iar multe dintre ele fragile. Le-a dat la o parte și și-a croit drum până la lift, la adăpost.

Departamentul de pompieri a ajuns rapid, dar scările lor nu ajungeau până la etajul al optulea. Apa din furtunuri abia dacă atingea acea înălțime, suficient cât să ude puțin exteriorul clădirii.

Rușinea

Oroarea incendiului de la Triangle Shirtwaist a traumatizat orașul. Oamenii nu erau furioși numai pe proprietarii fabricii, ci simțeau și o responsabilitate profundă. În 1909, o tânără rusoaică imigrantă pe nume Rose Schneiderman a condus o grevă a femeilor care lucrau la Triangle și în alte fabrici pentru a aborda exact chestiunile care au dus la incendiul dezastruos. Greviștii au fost hărțuiți de paznicii companiilor. Orașul a privit indiferent, așa cum făcea în general cu viețile săracilor. După incendiu a existat o revărsare colectivă de furie, hrănită de vina colectivă pentru felul în care oamenii își duseseră egocentric viețile, indiferenți și fără milă față de condițiile și suferința oamenilor din jurul lor. „Nici nu pot să îți spun cât de tulburați erau oamenii pretutindeni”, și-a amintit Frances Perkins. „Era ca și cum cu toții făcuserăm ceva greșit. Nu ar fi trebuit să se întâmple. Ne părea rău. *Mea culpa! Mea culpa!*”⁹

S-a organizat un mare marș memorial, apoi o mare întâlnire cu toți cetățenii importanți ai orașului. Perkins se afla pe scenă ca reprezentantă a Ligii Consumatorilor când Rose Schneiderman a electrizat mulțimea: „Aș fi o trădătoare a acelor sărmăne trupuri arse dacă aș veni aici să vorbesc în bună tovărășie. V-am judecat, oameni buni din public – și ne-am dat seama că lăsați de dorit!

Vechea Inchiziție a avut cremaliera și menghina pentru degete și instrumentele de tortură cu zimți de fier. Știm care sunt astăzi aceste lucruri: zimții de fier sunt necesitățile noastre, menghinele sunt cei puternici și mașinăriile rapide în apropierea cărora trebuie să lucrăm, iar cremaliera este aici, în structurile cu risc de incendiu și care ne vor distruge în clipa în care vor lua foc...

V-am judecat, cetățeni! Vă judecăm acum, iar voi aveți câțiva dolari pentru mamele și frații și surorile întristate, ca daruri de caritate. Dar de fiecare dată când muncitorii ies în singurul fel în care știu pentru a protesta împotriva condițiilor insuportabile, mâna puternică a legii are permisiunea să ne apese cu duritate... Nu pot vorbi în bună tovărășie cu cei care sunt strânși aici. A fost vărsat prea mult sânge!"¹⁰

Incendiul și șocul de după au lăsat o amprentă profundă asupra lui Frances Perkins. Până atunci luptase pentru drepturile muncitorilor și în numele săracilor, dar se aflase pe o traiectorie convențională, către o căsnicie convențională, poate, și o viață de fapte bune binevoitoare. După incendiu, ceea ce fusese o carieră s-a transformat în vocație. Indignarea morală a îndreptat-o într-o direcție diferită. Dorințele proprii și eul propriu au devenit mai puțin centrale, iar cauza însăși a devenit mai centrală în structura vieții sale. Finețurile clasei sale s-au destrămat. A devenit nerăbdătoare cu felul în care progresiștii eleganți abordau ajutorarea săracilor. A devenit nerăbdătoare cu pedanteria lor, cu dorința lor de a rămâne puri și neimplicați. Perkins a devenit mai dură. S-a aruncat în viața agitată a politicii. Era dispusă să ia măsuri riscante din punct de vedere moral dacă asta avea să prevină o altă catastrofă precum cea care le-a lovit pe femeile de la fabrica Triangle. Era dispusă să recurgă la compromisuri și să lucreze cu oficiali corupți dacă aveau să aducă rezultate. S-a dedicat acestei cauze pentru tot restul vieții sale.

Convocarea

Astăzi, invitații la ceremoniile de înmânare a diplomelor le spun absolvenților să își urmeze pasiunea, să aibă încredere în sentimentele lor, să reflecteze și să își găsească scopul în viață. Presupunerea din spatele acestor clișee este că, atunci când încerci să îți dai seama cum să îți duci viața, cele mai importante răspunsuri se află adânc în interiorul tău. După gândirea aceasta,

când ești tânăr și abia îți începi viața de adult, ar trebui să iei loc pe un scaun și să îți acorzi timpul necesar să te descoperi, să definești ce este cu adevărat important pentru tine, care sunt prioritățile tale, ce îți stârnește cele mai adânci pasiuni. Ar trebui să-ți pui diverse întrebări: Care este scopul meu în viață? Ce vreau de la viață? Care sunt lucrurile pe care le prețuiesc cu adevărat, care nu sunt făcute doar pentru a fi pe plac celor din jurul meu și să îi impresionez?

Conform acestei gândiri, viața poate fi organizată ca un plan de afaceri. Mai întâi faci inventarul talentelor și pasiunilor tale. Apoi stabilești scopuri și inventezi niște parametri pentru a-ți organiza progresul către acele scopuri. După aceea îți cartografezi strategia pentru a-ți atinge scopurile, ceea ce te va ajuta să distingi acele lucruri care te îndreaptă către scopurile tale de cele care par urgente, dar sunt de fapt doar distrageri. Dacă definești din timp un scop realist și îți pui în practică strategia cu flexibilitate, vei ajunge să duci o viață plină de semnificație. Vei atinge autodeterminarea, acel gen surprins în versurile deseori citate ale poemului „Invictus” de William Ernest Henley: „Al sorții mele sunt stăpânul / Sunt căpitanul sufletului meu”.

Acesta este felul în care oamenii tind să își organizeze viața în epoca noastră de autonomie individuală. Este o metodă care începe cu sinele și sfârșește cu sinele, care începe cu investigarea sinelui și sfârșește cu împlinirea sinelui. Este o viață determinată de o serie de alegeri individuale. Dar Frances Perkins și-a găsit scopul în viață folosind o metodă diferită, una care era mai comună în epocile trecute. Cu această metodă, nu întreb: „Ce vreau de la viață?” Pui un set diferit de întrebări: „Ce vrea viața de la mine? Ce mă îndeamnă să fac circumstanțele în care mă aflu?”

În această schemă a lucrurilor nu ne creăm viața; suntem convocați de viață. Răspunsurile importante nu sunt găsite în interior, ci sunt găsite în exterior. O astfel de perspectivă nu începe cu sinele autonom, ci cu circumstanțele concrete în care se întâmplă să te găsești. Această perspectivă începe cu conștientizarea faptului că lumea a existat cu mult înaintea ta și va dura mult

după tine și că, în perioada scurtă a vieții tale, ai fost aruncat de destin, de istorie, de șansă, de evoluție sau de Dumnezeu într-un anumit loc, cu anumite probleme și nevoi. Sarcina ta este să îți dai seama de niște lucruri: De ce are nevoie acest mediu pentru a fi întregit? Ce anume are nevoie de reparație? Ce sarcini așteaptă să fie îndeplinite? După cum a spus romancierul Frederick Buechner, „în ce moment se întâlnesc talentele mele și fericirea profundă cu nevoia profundă a lumii?”.

Viktor Frankl a descris acest tip de chemare în celebra sa carte din 1946, *Man's search for meaning (Omul în căutarea sensului vieții)*. Frankl era un psihiatru evreu din Viena care a fost prins în 1942 de naziști și trimis în ghetou, apoi în diferite lagăre de concentrare. Soția, mama și fratele său au murit în lagăr. Frankl și-a petrecut majoritatea timpului în lagăr punând șine pentru liniile de tren. Nu era viața pe care și-o planificase. Nu era pasiunea sa și nici visul său. Nu asta ar fi făcut dacă ar fi fost după el. Dar asta era viața pe care i-o dăduseră evenimentele. Și i-a fost clar că genul de persoană care va deveni depindea de decizia interioară pe care avea să o ia ca răspuns la circumstanțele sale.

„Ceea ce contează cu adevărat nu este ceea ce așteptăm noi de la viață, ci mai degrabă ceea ce viața așteaptă de la noi. Trebuia să încetăm a ne mai întreba care este sensul vieții și, în schimb, să ne gândim că noi înșine eram întrebați asta de către viață – zi de zi și ceas de ceas”.¹¹ Frankl a concluzionat că destinul îi pusese în față o sarcină morală și o sarcină intelectuală. Îi dăduse un scop.

Sarcina lui morală era să sufere cum se cuvine, să fie demn de suferințele sale. Nu putea controla cât de mult suferea, sau când sau dacă avea să ajungă în camera de gazare sau un trup neînsuflețit pe marginea drumului, dar își putea controla răspunsul interior la suferințele sale. Naziștii încercau să își dezumanizeze victimele și să le insulte, iar unii prizonieri se adaptau la acea degradare și se retrăgeau în amintirile unui trecut mai fericit. Dar unii prizonieri luptau împotriva insultelor și își fortificau integritatea. „Puteai crea o victorie din acele experiențe, transformând

* Volum apărut sub acest titlu la Ed. Meteor Press, București, 2009. (n.tr.)

viața într-un triumf interior”, a realizat Frankl. Puteai să lupți împotriva insultelor prin susținerea unor mici acte de demnitate, nu în mod necesar pentru a-ți schimba viața din exterior sau chiar destinul final, ci ca să îți întărești grinzile și stâlpii structurii tale interioare. Puteai exercita ceea ce el numea o „atitudine interioară”, un control riguros al stării tale interioare, o apărare disciplinată a propriei integrități.

„Suferința devenise pentru noi o sarcină căreia nu voiam să îi întoarcem spatele”, scria Frankl.¹² Odată ce a devenit conștient de sarcina pe care i-o dăduseră evenimentele, a înțeles atât însemnătatea și scopul final al vieții sale, cât și oportunitatea pe care războiul i-o dăduse ca să realizeze acel scop. Și, odată ce a înțeles însemnătatea acestor evenimente, supraviețuirea în sine a devenit mai ușoară. După cum a observat Nietzsche, „cel care are un motiv să trăiască poate îndura aproape orice.”

Cealaltă sarcină a lui Frankl a fost să ia circumstanțele în care a fost pus și să le transforme într-o înțelepciune pe care să o poată duce în lume. Lui Frankl i s-a oferit o oportunitate intelectuală imensă, aceea de a studia ființele umane în cele mai îngrozitoare condiții. A avut șansa de a-și împărtăși observațiile cu prizonierii și, dacă avea să supraviețuiască, se gândea că și-ar putea petrece restul vieții împărtășind acele cunoștințe cu lumea de dincolo.

Când avea energia mintală necesară, vorbea cu un grup de prizonieri, spunându-le să își ia viața în serios și să se lupte să își conserve atitudinea interioară. Le spunea să își concentreze mintea pe imaginea unei persoane iubite, să conserve, să împărtășească și să întărească dragostea pentru soția sau copilul sau părintele sau prietenul absent, chiar în mijlocul circumstanțelor care conspiră să distrugă dragostea, chiar dacă persoana dragă, fiind trimisă într-un alt lagăr, se putea să fie deja moartă. În mijlocul întunericii, al mizeriei și cadavrelor, omul tot putea să se ridice drept: „Am strigat către Domnul din închisoarea mea strâmtă și El mi-a răspuns scoțându-mă în nemărginirea spațiului”. Încă puteai, scria Frankl, să iei parte la o pasiune entuziastă pentru omul îndrăgît și, astfel, să înțelegi însemnătatea completă

a cuvintelor „îngerii sunt pierduți în contemplarea perpetuă a unei glorii infinite”.

Le-a spus celor care voiau să se sinucidă că viața încă așteaptă lucruri de la ei, și că în viitor încă mai aveau ceva de făcut. În întuneric, după ce se stingeau luminile, le spunea celorlalți prizonieri că cineva îi supraveghea – un prieten, o soție, cineva viu sau mort, sau Dumnezeu – cineva care nu voia să fie dezamăgit.¹³ Viața, a concluzionat el, „înseamnă în cele din urmă să îți asumi responsabilitatea de a găsi răspunsul potrivit la problemele ei și să îndeplinești sarcinile pe care le pune constant în fața individului.”¹⁴

Puțini oameni sunt puși în circumstanțe atât de îngrozitoare și extreme, dar tuturor ne sunt date daruri, aptitudini, capacități, talente și trăsături pe care nu le-am câștigat în totalitate. Și cu toții suntem puși în circumstanțe care cer acțiune, fie că implică sărăcie, suferință, nevoile unei familii sau oportunitatea de a comunica un mesaj. Aceste circumstanțe ne dau marea șansă de a ne justifica darurile.

Abilitatea ta de a-ți discerne vocația depinde de condiția ochilor și urechilor tale, dacă sunt îndeajuns de sensibile ca să înțeleagă sarcina pe care ți-o oferă contextul tău. După cum spune Mișna, „nu este obligația ta să termini lucrul, dar nici nu ești liber să nu o începi.”

Vocația

La fel ca Perkins, Frankl a avut o vocație. O vocație nu este o carieră. O persoană care alege o carieră caută oportunități pentru o slujbă și posibilități de avansare. O persoană care alege o carieră caută ceva care îi va oferi beneficii financiare și psihologice. Dacă slujba sau cariera ta nu sunt potrivite pentru tine, alegei altceva.

O persoană nu își alege o vocație. O vocație este o chemare. Oamenii simt în general că nu au de ales în această chestiune. Viața lor ar fi de nerecunoscut dacă nu ar urma acea cale.

Uneori sunt chemați de indignare. Frances Perkins a fost martora incendiului de la Triangle și a fost indignată că această ruptură în structura morală a lumii ar putea să dureze. Alți oameni sunt chemați de o acțiune. O femeie ia în mână o chitară și din acel moment știe că este chitaristă. Cântatul nu este o ocupație; ea este chitaristă. Iar alți oameni sunt chemați de un verset din Biblie sau de un pasaj literar. Într-o dimineață de vară din 1896, Albert Schweitzer a dat peste următorul fragment biblic: „Căci cine va voi să-și scape sufletul îl va pierde, iar cine va pierde sufletul său pentru Mine și pentru Evanghelie, acela îl va scăpa”. În acel moment a știut că era chemat să renunțe la cariera sa de succes ca muzician și organist pentru a urma medicina și a deveni medic în junglă.

O persoană cu vocație nu este devotată drepturilor civile, sau vindecării unei boli, sau scrierii unui roman deosebit, sau conducerii unei organizații umanitare pentru că acea activitate corespunde unei analize cost-beneficiu. Astfel de oameni se supun vocației lor din motive mai profunde și mai înalte decât utilitatea și se agață de ele cu atât mai feroce, cu cât se ivesc mai multe dificultăți. Schweitzer avea să scrie: „Oricine își propune să facă bine nu trebuie să se aștepte ca oamenii să îi înlăture vreo piedică din cale și trebuie să își accepte calm destinul, chiar dacă aceștia îi mai pun câteva. Numai forța care devine mai puternică în fața obstacolelor poate câștiga.”¹⁵

Este important să arătăm cât de mult sunt în conflict sentimentul vocației și logica predominantă contemporană. O vocație nu înseamnă împlinirea dorințelor sau nevoilor tale, în felul în care economiștii moderni se așteaptă să o facem. O vocație nu înseamnă căutarea fericirii, dacă prin „fericire” înțelegi să fii într-o stare de spirit bună, să ai experiențe plăcute sau să eviți strădania și durerea. O astfel de persoană devine un instrument al efectuării slujbei care i-a fost pusă în față. Se mulează pe sarcina pusă la dispoziție. În timp ce servea ca instrument în lupta împotriva tiraniei sovietice, Aleksandr Soljenițîn a pus problema astfel: „Aceasta mă și bucură, aceasta mă și întărește în credința că eu

nu sunt decât o sabie bine ascuțită atârând deasupra forței impure, o sabie vrăjită, capabilă s-o taie în bucăți și s-o împrăștie în cele patru vânturi. Ajută-mă, Doamne, să nu mă frâng lovind! Să nu alunec din mâna Ta!”*

Și totuși, oamenii cu vocație nu sunt în general morocănoși. În primul rând, există bucuria pe care o primesc în mod normal din propriile activități. Dorothy L. Sayers, mai cunoscută astăzi ca scriitoare de cărți polițiste, dar și savant și teolog respectat la vremea ei, obișnuia să facă distincție între servirea comunității și servirea muncii. Oamenii care caută să servească comunitatea sfârșesc prin a-și falsifica munca, scria ea, indiferent dacă munca este scrierea unui roman sau coacerea pâinii, pentru că nu sunt concentrați ferm pe sarcina de care se ocupă. Dar dacă servești munca – dacă execuți fiecare sarcină până la perfecțiunea desăvârșită – atunci vei avea satisfacția profundă a măiestriei și vei sfârși prin a servi comunitatea mult mai din plin decât ai fi putut plănuți conștient. Iar asta se vede la oamenii cu vocație – o anumită expresie fascinantă, o dorință avidă de a dansa sau de a conduce o organizație cu o perfecțiune desăvârșită. Ei simt bucuria faptului că valorile lor sunt în armonie profundă cu comportamentul lor. Simt o certitudine minunată a acțiunii care alungă oboseala chiar și în cele mai grele zile.

Incendiul de la fabrica Triangle Shirtwaist nu a fost singurul eveniment care a definit scopul din viața lui Frances Perkins, dar a fost unul major. Această oroare îi fusese pusă în față. Și, ca mulți oameni, a găsit o determinare mai feroce în mijlocul unui potop de furie justificată. Nu era numai faptul că muriseră atât de mulți oameni – la urma urmelor, nu puteau fi readuși la viață; dar era și „asaltul continuu asupra ordinii generale pe care a ajuns să-l simbolizeze incendiul”. Există o manieră universală în care ar trebui tratați oamenii, o manieră care le respectă demnitatea de ființe vii, iar aceasta era încălcată prin maltratarea lor. Persoana care experimentează o astfel de indignare și-a găsit vocația.

* *Vițelul și stejarul*, Ed. Humanitas, 2002, tr. Maria și Ion Nastasia. (n.red.)

Copilăria riguroasă

Perkins s-a născut la Beacon Hill, Boston, pe 10 aprilie 1880. Strămoșii săi veniseră odată cu marea migrație protestantă de la mijlocul secolului al XVII-lea, stabilindu-se mai întâi în Massachusetts și apoi în Maine. Unul dintre strămoși, James Otis, a fost un erou revoluționar în Războiul de Independență. Un altul, Oliver Otis Howard, a servit ca general în Războiul Civil înainte să înființeze Universitatea Howard, colegiul istoric pentru negri din Washington, D.C. Howard a vizitat căminul familiei Perkins când Frances avea cincisprezece ani. Pentru că își pierduse brațul în război, Frances îi servea drept scrib.¹⁶

Cei din familia Perkins fuseseră fermieri și cărămidari de-a lungul secolelor, cel mai mult în apropierea râului Damariscotta, la est de Portland, Maine. Mama lui Frances era membră a numeroasei familii Bean. Au crescut-o pe fiica lor în tradiția yankee: parcimonioasă, serioasă și brutal de onestă. Seara, Fred Perkins citea poezie grecească și recita piese grecești cu prietenii. A început să o învețe pe Frances gramatica grecească atunci când aceasta avea șapte sau opt ani. Mama lui Frances era masivă, cu înclinații artistice și autoritară. Când Frances avea zece ani, mama sa a dus-o la un magazin de pălării. Pălăriile la modă ale vremii erau înguste și înalte, cu pene și panglici. Dar Susan Bean Perkins i-a trântit lui Frances pe cap o pălărie joasă, simplă, în trei colțuri. Ce a spus după aceea reflectă un fel foarte diferit de creștere a copiilor față de cel obișnuit astăzi. Dacă în prezent tindem să le spunem copiilor cât de minunați sunt, în acele zile era mai probabil ca părinții să-și confrunte copiii cu propriile limitări și slăbiciuni. Era mai probabil să îi pună în fața unei sincerități care astăzi ne poate părea brutală:

„Iată, draga mea, aceasta este pălăria ta, i-a spus mama ei. Ar trebui să porți întotdeauna o pălărie ca asta. Ai o față foarte lată. Este mai lată între obraji decât în partea de sus. Ai capul mai îngust deasupra tâmplilor decât la obraji. De asemenea, se pierde foarte brusc în bărbie. Prin urmare, ai întotdeauna nevoie de o

pălărie la fel de lată pe cât sunt obrajii. Nu-ți lua niciodată o pălărie mai îngustă decât obrajii, pentru că te face să arăți ridicol.”¹⁷

În zilele noastre, cultura yankee din New England a fost diluată de influența liniștitoare a culturii globale, dar atunci era încă dură și distinctă. Yankeii erau reticenți, independenți, egalitariști și duri din punct de vedere emoțional. Uneori, acea duritate se transforma în frigiditate. Dar alteori era motivată de o dragoste și o tandrețe feroce, împletindu-se cu acestea. Cei din New England tindeau să aibă o conștientizare acută a propriilor păcate și veneau un Dumnezeu care își demonstra dragostea prin reținere și corecție. Lucrau din greu, dar nu se plâneau.

Într-o seară, Perkins, pe atunci tânără, a coborât purtând o rochie nouă de petrecere. Tatăl său i-a spus că o făcea să arate ca o domnișoară. Perkins reflecta mai târziu: „Chiar dacă aș fi reușit uneori să fac să arăt bine – ceea ce, țin să precizez, nu spun că am reușit vreodată – tatăl meu nu mi-ar fi spus-o nicicând. Ar fi fost un păcat.”¹⁸

Yankeii combinau și ceea ce s-ar numi conservatorism social cu liberalismul politic. Tradiționaliști și austeri în viața privată, ei credeau în compasiunea comunității și acțiunea guvernului. Credeau că indivizii au o responsabilitate colectivă de a menține o „ordine bună”. Chiar și la mijlocul secolului al XVIII-lea, coloniile din New England aveau niveluri de taxe pentru guvernele statale și locale de două ori mai mari decât cele din colonii precum Pennsylvania și Virginia. Puneau de asemenea și un preț uriaș pe educație. În ultimii 350 de ani, școlile din New England au fost printre cele mai bune din Statele Unite. Locuitorii din New England au până în ziua de azi unele dintre cele mai înalte niveluri de studii din cadrul națiunii.¹⁹

Părinții lui Perkins au avut grijă primească educație, dar ea nu a obținut niciodată note bune. Avea o ușurință naturală în ce privește cuvintele, iar în liceu și-a folosit volubilitatea pentru a se descurca. Apoi s-a dus la Colegiul Mount Holyoke, făcând parte din promoția 1902. Regulile de la colegiu, și de la colegii în general, erau, din nou, foarte diferite de regulile de astăzi. Acum,

studentii locuiesc mai mult sau mai puțin nesupravegheați în căminele lor. Le este dată libertatea de a-și duce viața personală după bunul plac. Atunci, li se impuneau restricții, multe dintre ele absurde acum, care erau proiectate pentru a inculca deferență, modestie și respect. Iată unele dintre regulile care făceau parte din codul de deferență când Frances Perkins a intrat la Holyoke: „Nou-veniții ar trebui să păstreze o tăcere respectuoasă în prezența celor din anul doi. Nou-veniții care întâlnesc în campus un student din anul doi ar trebui să facă o reverență respectuoasă. Nicio studentă din anul întâi nu va purta fustă lungă sau părul prins sus în creștet înainte de examenele de la jumătatea anului.”²⁰ Perkins a supraviețuit restricțiilor și disciplinării prin pedepse fizice care veneau odată cu această structură a clasei și a devenit una dintre vedetele sociale ale promoției sale, fiind aleasă șefa clasei în ultimul an.

Astăzi, profesorii tind să caute punctele forte intelectuale ale elevilor, astfel încât să le poată cultiva. Dar acum un secol, profesorii tindeau să caute slăbiciunile lor morale, astfel încât să le poată corecta. În cazul lui Frances, o profesoară de latină, Esther Van Dieman, a detectat lenea, tendința de a fi prea îngăduitoare cu ea însăși. Van Dieman a folosit gramatica latină în felul în care un instructor militar ar putea folosi marșurile forțate, ca un chin pentru a-i cultiva hărnicia. A obligat-o pe Perkins să repete cu exactitate, oră de oră, timpurile verbale latine. Perkins izbucnea în lacrimi de frustrare și plictiseală, dar mai târziu și-a exprimat aprecierea pentru disciplina forțată: „Pentru prima oară am devenit conștientă de caracter.”²¹

Perkins era interesată de istorie și literatură și se descurca prost la chimie. Cu toate acestea, profesoara de chimie, Nellie Goldthwaite, a obligat-o să se specializeze în chimie. Ideea era că, dacă ar fi fost destul de puternică încât să se specializeze în materia la care era cea mai slabă, atunci avea să fie destul de puternică încât să se descurce cu orice avea să îi scoată în cale viața. Goldthwaite a îndemnat-o pe Perkins să urmeze cele mai grele cursuri, chiar dacă asta însemna că va lua note mediocre. Perkins

și-a asumat provocarea. Goldthwaite a devenit coordonatoarea sa. Mulți ani mai târziu, Perkins i-a spus unui student de la publicația trimestrială a absolvenților școlii: „În facultate, mintea ar trebui să se concentreze pe cursurile științifice, care temperează spiritul uman, îl întăresc și îl rafinează, îl fac o unealtă cu care poți manevra orice tip de material.”²²

Mount Holyoke era genul de școală care lasă o amprență permanentă asupra studenților săi. Nu își vedea rolul așa cum tind să o facă universitățile moderne, în termeni cognitivi care țin numai de Adam I. Nu exista numai ca să învețe oamenii cum să gândească. Nu exista numai ca să ajute studenții să se îndoiască de presupunerile lor. În schimb, îndeplinea cu succes rolul mai larg al colegiului: să ajute adolescenții să devină adulți. Inocula auto-controlul. Ajuta studenții să descopere lucruri noi pe care să le iubească. Lua tinere și le stârnea pasiunile morale, dându-le senzația că oamenii sunt prinși într-o plasă a binelui și a răului și că viața este o luptă uriașă între aceste forțe masive. Zeci de voci din instituție le spuneau studenților că aceia care duc o viață monotonă și mediocră e probabil să evite strădania, însă o viață bine trăită presupune să te arunci în luptă, că părți mari din cele mai demne vieți sunt petrecute în tensiune, testând curajul moral și înfruntând opoziția și ridicolul și că aceia care urmăresc strădania ajung să fie mai fericiți decât cei care urmăresc plăcerea.

Apoi le-a spus că eroii din această luptă nu sunt sufletele care se preamăresc, care aleargă după glorie; sunt mai degrabă eroii renunțării, cei care acceptă o chemare anevoioasă. Apoi școala a încercat să le doboare idealismul și să îl facă să rămână așa prin criticarea simplelor impulsuri de compasiune și a sacrificiului autosuficient. Sublinia că îndeplinirea serviciului nu este ceva ce faci din bunătatea inimii, ci ca datorie pe care o plătești pentru darul vieții.

Apoi le oferea modalități concrete în care să trăiască această viață de serviciu neîntrerupt, eroic. De-a lungul deceniilor, Mount Holyoke a trimis sute de femei în slujbe misionare și de servire în nord-vestul Iranului, în Natal din Africa de Sud și Maharashtra în

vestul Indiei. „Faceți ceea ce nimeni altcineva nu vrea să facă; mergeți acolo unde nimeni altcineva nu vrea să meargă”, își implora studentele Mary Lyon, fondatoarea școlii.

În 1901 a sosit o nouă președintă, Mary Woolley, una dintre primele femei care a absolvit Universitatea Brown și specialistă în studii biblice. A scris un eseu numit *Values of College Training for Women (Valorile educației universitare pentru femei)* pentru revista *Harper's Bazaar*, care surprinde tonul înaltei ambiții morale ce caracteriza viața în școală. „Caracterul este obiectul principal al educației”, a declarat ea, continuând: „O perspectivă adevărată presupune o ținută dreaptă”. Astăzi, sintagma „ținută dreaptă” sugerează grație socială, dar în acea zi se referea la calitățile mai profunde ale stabilității și echilibrului. „Lipsa acestor calități este adesea punctul slab din armură, iar impulsurile bune, scopurile înalte, abilitatea reală eșuează în scopul lor.”²³

Educația de la Mount Holyoke era dominată de teologie și clasici – Ierusalim și Atena. Studenții trebuiau să ia din religie o etică a afecțiunii și compasiunii, iar de la grecii antici și romani un anumit stil de eroism – să fie curajoși și neclintiți în fața celor mai rele lucruri pe care lumea ți le-ar putea scoate în cale. În eseu său pentru *Harper's Bazaar*, Woolley l-a citat pe filosoful stoic Epictet: „A trăi în prezența marilor adevăruri și a legilor eterne, a fi condus de idealuri permanente, asta este ceea ce menține omul răbdător când lumea îl ignoră, și calm și pur când lumea îl laudă.” Perkins și Woolley aveau să rămână prietene până la moartea lui Woolley.

De asemenea, Perkins s-a dus la colegiu într-o perioadă în care mișcarea socială a evanghelizării era la apogeul influenței sale. Ca răspuns la urbanizare și industrializare, conducătorii mișcării, inclusiv Walter Rauschenbusch, au respins religia individualistă și privatizată care era predominantă în multe biserici cu pretenții. Nu este suficient, afirma Rauschenbusch, să vindecă păcatul din fiecare inimă umană. Există și păcatul suprapersonal – instituțiile și structurile sociale josnice care hrănesc opresiunea și suferința. Liderii mișcării sociale a evanghelizării și-au

provocat ascultătorii să se testeze și să se purifice prin a lucra pentru reforma socială. Viața creștină adevărată, spuneau ei, nu este o viață solitară de rugăciune și căință. Este o viață de sacrificiu în folosul altora, care implică o solidaritate concretă cu cei săraci și apartenența la o mișcare mai mare care lucrează să îndrepte regatul lui Dumnezeu pe pământ.

În calitate de șefă a clasei, Perkins a ajutat la selectarea motto-ului generației sale: „Fiți tari”. Versetul întreg, pe care Perkins l-a citit colegelor sale la ultima lor întâlnire de rugăciune, este din I Corinteni. „Drept aceea, frații mei iubiți, fiți tari, neclintiți, sporind totdeauna în lucrul Domnului, știind că osteneala voastră nu este zadarnică în Domnul.”

Holyoke a luat-o pe Perkins, care, din cauza genului și a staturii sale, fusese învățată să se gândească la ea cu modestie, și le-a convins pe ea și pe celelalte femei că pot face ceva eroic. Dar a îndeplinit această sarcină într-un fel ironic. Nu i-a spus că este minunată și calificată pentru eroism. A forțat-o să își înfrunte slăbiciunea naturală. A împins-o la pământ și apoi a învățat-o să se ridice și să înainteze. Perkins a venit la Holyoke dulce și volubilă, mică și fermecătoare. A plecat mai puternică, întărită, dornică să-și ofere serviciul și clar nepotrivită pentru lumea burgheză îngustă în care crescuse. Când mama ei s-a dus să își vadă fiica absolvind Mount Holyoke, a remarcat pe un ton consternat: „Nu o mai recunosc pe fiica mea, Fanny. Nu înțeleg. E o străină.”²⁴

Duritate blândă

Perkins știa că voia un soi de viață eroică, dar după absolvire s-a chinuit să-și găsească un rol specific. Era prea lipsită de experiență pentru a fi asistentă socială; agențiile nu o angajau. A încercat să predea la o școală de nivel înalt pentru fete din Lake Forest, Illinois, dar era neinteresant. În cele din urmă a făcut naveta la Chicago și s-a implicat în activitatea Hull House.

Hull House era o casă socială co-fondată de Jane Addams, cea mai importantă reformatoare socială americană din vremea sa. Ideea era să le ofere femeilor o nouă gamă de cariere prestând servicii în folosul comunității, să creeze o legătură între bogați și săraci și să recreeze sentimentul de comunitate care fusese distrus de perturbările industrializării. Era realizată după Toynbee Hall din Londra, unde bărbații bogați din universități organizau întâlniri sociale cu săracii în același fel în care le-ar fi organizat unii cu alții.

La Hull House, femeile bogate trăiau printre săraci și clasele muncitoare, servind în calitate de consiliere, asistente și sfătuitoare și asumându-și proiecte pentru a le îmbunătăți viața. Ofereau pregătire profesională, îngrijire copiilor, o bancă de economii, lecții de engleză și chiar cursuri de artă.

Astăzi, serviciul comunitar este folosit uneori ca un pansament pentru a acoperi incoerența vieții interioare. Nu cu mult timp în urmă, am întrebato pe directoarea unei școli pregătitoare prestigioase ce îi învață instituția sa pe elevi despre caracter. Mi-a răspuns spunându-mi cât de multe ore de servicii în folosul comunității fac elevii. Adică, atunci când am vorbit despre ceva interior, ea a răspuns prin a vorbi despre ceva exterior. Presupunerea sa păreau să fie că, dacă te duci să dai meditații copiilor săraci, asta te face o persoană bună.

Și tot așa. Mulți oameni din zilele noastre au aspirații morale și altruiste profunde, dar, lipsindu-le un vocabular moral, tind să transforme întrebările morale în întrebări despre distribuirea resurselor. Cum pot servi cât mai mulți oameni? Cum pot avea impact? Sau, cel mai rău: cum pot folosi sinele meu frumos pentru a-i ajuta pe cei mai puțin norocoși decât mine?

Atmosfera de la Hull House era destul de diferită. Oamenii care organizau instituția aveau o teorie specifică despre cum să-ți construiești caracterul, atât pentru cei care serveau săracii, cât și pentru cei săraci. Addams, ca mulți dintre contemporanii ei, și-a dedicat viața în slujba nevoiașilor, deși era profund suspicioasă în privința compasiunii. Era suspicioasă din cauza lipsei de formă

a acesteia, a felului în care oamenii plini de compasiune tindeau să-și reverse sentimentele asupra celor săraci fără un efect practic. Respingea, de asemenea, depravarea egoistă a emoției, care le permitea bogaților să se simtă bine în pielea lor pentru că prestau o muncă în folosul comunității. „Binefacerea este sora gemă a mândriei”, scrisese Nathaniel Hawthorne. Addams nu avea niciun pic de toleranță pentru vreo atitudine care putea pune slujitorul deasupra celor sluiți.

La fel ca în cazul tuturor organizațiilor de ajutorare de succes, voia ca lucrătoarele sale să se bucure de munca lor, să le placă să acorde ajutor. În același timp, voia ca ele să își controleze sentimentele și să lupte neobosit împotriva oricăror sentimente de superioritate. La Hull House, asistentelor sociale li se comandase să se facă mici. Li se comandase să își țină în frâu simpatiile și să-și pună în aplicare răbdarea științifică în timp ce analizau adevăratele nevoi ale fiecărui individ. Asistenta socială trebuia să fie un consilier practic, aproape în genul consultantului de management de astăzi – să investigheze opțiunile, să ofere prietenie și sfaturi, dar să nu își lase niciodată opiniile proprii să triumfe asupra deciziilor beneficiarilor. Ideea era să îi lase pe săraci să își hotărască propria viață, nu să devină dependenți de alții.

Addams a observat un fenomen pe care îl putem vedea frecvent și astăzi: mulți oameni termină facultatea plini de energie, voioși și entuziaști, dar până la vârsta de treizeci de ani devin versiuni mai plictisitoare și mai cinice ale lor înșiși. Ambițiile li s-au micșorat. La școală, scria Addams în memoriile sale, *Twenty Years at Hull House (Douăzeci de ani la Hull House)*, studenții sunt învățați să se sacrifice și să uite de sine, să pună binele societății deasupra binelui eului lor. Dar când absolvă, li se spune să aibă grijă de ei înșiși, să se așeze la casele lor și să-și facă, poate, o carieră. Tinerelor femei li se cere efectiv să își reprime dorința de a îndrepta relele și de a alina suferința. „Fata pierde ceva vital din viața sa, ceva la care are dreptul”, scria Addams. „Este limitată și nefericită; iar în acest timp, cei mai în vârstă decât ea nu au nici cea mai vagă idee în privința situației și avem toate elementele

unei tragedii.”²⁵ Addams vedea Hull House nu numai ca pe un loc care să ajute săracii; era un loc unde bogații puteau să se dedice unei vocații înnobilitoare. „Răsplata finală a faptei îi revine celui care o face”, scria Addams.²⁶

Perkins petrecea cât mai mult timp posibil la Hull House, mai întâi rămânând în timpul weekendului, apoi pentru perioade mai lungi. Când a plecat, avea o mentalitate mai științifică – trebuiau strânse date. Știa cum să se orienteze prin peisajul sărăciei. Avea, de asemenea, mai mult curaj. Următoarea sa slujbă a fost la o organizație din Philadelphia, fondată de o absolventă a Hull House. Agențiile false de angajare atrăgeau imigrantele în pensiuni, uneori drogându-le și forțându-le să se prostitueze. Perkins a demască 111 astfel de locuri, candidând ea însăși pentru asemenea slujbe, înfruntând proxeneții față în față. Apoi, în 1909, având ceva experiență, i s-a alăturat lui Florence Kelley la New York, în Liga Națională a Consumatorilor. Kelley era o eroină și o adevărată inspirație pentru Perkins. „Explozivă, iute la mânie, hotărâtă, nu era nici pe departe o sfântă blajină”, avea să scrie Perkins mai târziu. „A trăit și a lucrat ca misionară, niciun sacrificiu nefiind prea mare, niciun efort nefiind prea mult. Era o femeie foarte emoțională și credincioasă, cu toate că exprimarea ei era adesea neconvențională.”²⁷ Cât a fost în Liga Consumatorilor, Perkins a luptat împotriva exploatării copiilor prin muncă și a altor atrocități.

La New York a ajuns, de asemenea, în grupul boem din Greenwich Village: Jack Reen, care s-a implicat mai târziu în Revoluția rusă; Sinclair Lewis, care odată i-a cerut mâna, cel puțin pe jumătate serios; și Robert Moses, care făcea parte din contracultură atunci, dar care avea să devină super-inginerul orașului New York.

Reticență

Perkins devenea ceva mai dură cu fiecare pas – la Mount Holyoke, la Hull House – și totuși devenea și mai idealistă, mai ferventă în privința cauzei sale. Incendiul de la fabrica Triangle a fost momentul în care cele două procese au făcut un salt definitiv.

Ambasadorul Statelor Unite la Națiunile Unite, Samantha Power, observă cu perspicacitate că unii oameni se pun pe ei înșiși „în joc” atunci când se implică într-o cauză. Adică simt că propria lor reputație și identitate sunt în joc când se iau decizii. Sunt neobosiți într-o cauză în parte pentru ceea ce spune asta despre ei, și vor ca emoțiile, identitatea și mândria să le fie validate de-a lungul drumului. Perkins nu era „în joc” după incendiu. A plecat să lucreze în Albany, făcând lobby pe lângă legislatura de stat pentru o legislație privind protecția muncii. A lăsat în urmă prejudecățile grupului său social din clasa superioară a New Yorkului. A lăsat în urmă bunele maniere ale politicii progresiste. Ar fi făcut compromisuri fără milă dacă asta ar fi însemnat să facă vreun progres. Mentorul său, Al Smith, o personalitate în curs de afirmare în politica statului New York, i-a spus lui Perkins că progresiștii de bonton aveau să își piardă în curând interesul pentru orice cauză. Dacă vrei să produci o schimbare reală, i-a spus el, trebuie să lucrezi cu legislatorii dubioși și sondajele dure de partid. Trebuie să fii practică, să-ți subordonezi cauzei puritatea personală. Perkins a învățat că, într-o lume decăzută, adesea oamenii „pătați” sunt cei care te ajută să faci cel mai mult bine. În Albany a început să lucreze îndeaproape cu cei din clientela politică de la Tammany Hall*, care erau priviți cu oroare în cercurile înalte prin care se perindase înainte.

În Albany, Perkins a învățat și cum să se poarte cu bărbații mai în vârstă. Într-o zi stătea lângă lifturile din clădirea

* Aparat politic al Partidului Democrat care a ajutat imigranții, îndeosebi irlandezi, să urce pe treptele politicii americane din anii 1790 până în anii 1960. (n.tr.)

Congresului SUA, când un senator neînsemnat și grosolan pe nume Hugh Frawley a ieșit și a început să descrie detaliile confidențiale ale negocierilor desfășurate cu ușile închise și să se plângă de munca rușinoasă pe care era obligat să o facă. Prins în văicăreala sa, a strigat: „Fiecare om are o mamă.”

Perkins ținea un dosar numit „Note privind mintea masculină” și a înregistrat acest episod în el. A jucat un rol important în educația sa politică: „Am învățat din asta că felul în care bărbații privesc femeile în viața politică este asociat cu maternitatea. Își cunosc și își respectă mamele – 99 la sută dintre ei o fac. Este o atitudine primitivă și primară. Mi-am spus atunci: «Asta e calea de a rezolva lucrurile. Așa că poartă-te cum trebuie, îmbracă-te și comportă-te în așa fel încât să le amintești subconștient de mamele lor.»”²⁸

Perkins avea pe atunci treizeci și trei de ani și era plină de viață, cu toate că nu și frumoasă. Până atunci, se îmbrăcase după moda convențională a epocii, dar din acel moment a început să se îmbrace ca o mamă. Purta rochii negre, sobre, cu funde albe la gât. Purta perle și o pălărie neagră ca un tricorn și adoptase un aer matern. Presa a simțit schimbarea și a început să o numească „Mama Perkins” pentru felul în care conducea legislatori de stat de peste șaiszeci de ani. Ea detesta porecla, dar descoperise că metoda dădea roade. Și-a suprimat sexualitatea, feminitatea și chiar o parte din identitatea sa pentru a câștiga încrederea bărbaților în vârstă din jurul său. Este o tactică îndoielnică astăzi, când femeile nu ar trebui să se reprime pentru a avea succes, dar în anii 1920 era necesară.

Printre alte proiecte, Perkins a făcut presiuni stăruitoare pentru o lege care să limiteze săptămâna de lucru la 54 de ore. A încercat să se împrietenească cu șefii din aparatul de stat pentru a-i convinge să sprijine legea. Au făcut tot ce au putut pentru a o amăgi și a-i dejuca planurile, dar ea a câștigat sprijinul unora dintre membrii de rând ai partidelor. „Sor-mea era o fată săracă și s-a dus la lucru de tânără”, i-a mărturisit un politician din aparatul de stat, Marele Tim Sullivan. „Îmi cam pare rău pentru fetele

astea sărace care lucrează în felul în care spui că lucrează. Mi-ar plăcea să le fac un serviciu. Mi-ar plăcea să îți fac ție un serviciu.”²⁹

Când legea săptămânii de lucru de 54 de ore a ajuns în sfârșit să fie votată, legiuitorii au exclus una dintre industriile cele mai îngrozitoare, dar influente politic, fabricile de conserve. Activiștii legii repetaseră insistent în lunile anterioare că nu pot exista excepții. Toate industriile, în special fabricile de conserve, trebuiau să fie acoperite de legislație. În momentul crucial, Perkins se afla la marginea camerei legislative. A trebuit să decidă pe loc dacă să accepte această lege profund defectuoasă sau să o respingă din principiu. Colegii săi au pledat în gura mare pentru respingere. În schimb, ea a acceptat jumătatea de felie care i se întindea. Le-a spus legislatorilor că organizația sa va sprijini legea. „Aceasta este responsabilitatea mea. O voi face și voi plăti prețul dacă e necesar.”³⁰ Mulți progresiști au fost scandalizați. Dar mentorul său realist, Florence Kelley, i-a sprijinit integral decizia. Pentru totdeauna după aceea, Perkins a fost cunoscută drept „fata cu jumătate de felie”, în viața publică sau privată, drept cineva care va lua cât de mult îi vor permite circumstanțele.³¹

Cam în aceeași perioadă l-a cunoscut pe Paul Wilson, un progresist chipeș, născut într-o familie bună, care devenise consilier apropiat al primarului reformist al New Yorkului, John Purroy Mitchel. Wilson s-a îndrăgostit de Perkins și a cucerit-o încet. „Înainte să vii în viața mea”, i-a scris ea, „aceasta era un loc singuratic – rece, crud și tremurător, exceptând exteriorul... Ai năvălit ca o furtună în inima mea, și nu aș putea să te mai las să pleci.”³²

Apropierea dintre ei a fost neobișnuită. Scrisorile lui Perkins către Wilson sunt romantice, sincere și pasionale. Dar față de prietenii și colegii săi era extrem de reticentă, iar câteva decenii mai târziu avea să nege că încercase vreodată emoții puternice. S-au căsătorit pe 26 septembrie 1913, la Grace Church în sudul Manhattanului. Nu și-au invitat prietenii și nici nu le-au spus de nuntă înainte. Perkins și Wilson și-au informat familiile, dar prea târziu pentru a mai participa. Perkins s-a îmbrăcat singură pentru nuntă, în apartamentul său de pe Waverly Place, și probabil a

mers pe jos până acolo. Cei doi martori au fost doar niște oameni care se găseau în clădire în acel moment. După aceea nu a avut loc niciun prânz sau ceai.

Când a descris în anii care au urmat decizia de a se căsători, a adoptat tonul practic pe care l-ai putea folosi pentru a face o programare la dentist. „Există o mândrie din New England în mine”, a spus Perkins câteva decenii mai târziu. „Nu eram nerăbdătoare să mă mărit. La drept vorbind, eram reticentă. Nu mai eram un copil, ci o femeie adultă. Nu voisem să mă mărit. Îmi plăcea mai mult viața la un singur ham.”³³ Dar oamenii o întrebau permanent când avea să își găsească un soț, așa că a decis să scape de asta, gândindu-se: „Îl cunosc bine pe Paul Wilson. Îmi place de el... Îmi plac prietenii și compania lui, așa că aş putea la fel de bine să mă mărit cu el și să nu-mi mai bat capul.”

Primii lor ani au fost relativ fericiți. Trăiau într-o casă elegantă din Washington Square, nu departe de locul unde Perkins lua ceaiul când izbucnise incendiul de la Triangle. Wilson lucra în biroul primarului. Perkins și-a continuat munca socială, iar casa lor a devenit un centru pentru activiștii politici ai zilei.

În curând, lucrurile au început să se deterioreze. John Mitchel nu a mai fost ales. Wilson a avut o aventură cu o doamnă din înalta societate, ceea ce a stârnit furoare, după care incidentul nu a mai fost menționat niciodată. Perkins a început să se simtă sufocată în căsnicie și a cerut separarea. „Am făcut niște greșeli groaznice”, i-a scris Perkins lui Wilson. „Am devenit o altă persoană, cu un grad mai mic de eficiență în muncă și o eficiență spirituală inferioară.”³⁴

Apoi a rămas însărcinată. Băiatul a murit la scurt timp după naștere. Perkins a fost mistuită de jale, dar nici acest lucru nu a mai fost menționat vreodată. După aceea, a devenit secretară executivă la Maternity Center Association (Asociația Centrului Maternal), o organizație de voluntariat care încerca să reducă rata mortalității materne și infantile. A avut și o fată, Susanna, pe care a numit-o după soția celui de-al doilea guvernator al coloniei Plymouth.

Perkins își mai dorea un copil, dar în 1918 Wilson a început să prezinte semnele unei boli mintale. Se pare că era maniaco-depresiv. Nu putea suporta nicio presiune. „Era mereu instabil. Uneori era deprimat, alteori entuziasmat”, a spus Perkins mai târziu. Din 1918 nu au mai existat decât perioade foarte scurte de trai rezonabil pentru cei doi. Într-una dintre aceste faze maniacale, Wilson și-a investit economiile de o viață într-o escrocherie cu aur și a rămas fără niciun ban. Lui Perkins îi era uneori frică să rămână singură cu el, deoarece era predispus la crize violente de furie și era mult mai puternic decât ea. El avea să-și petreacă o bună parte din următoarele decenii în azile și centre de specialitate, unde Perkins îl vizita în weekenduri. Când era acasă nu era capabil să-și asume vreo responsabilitate. Avea o asistentă medicală – cunoscută eufemistic drept secretară – care să-i poarte de grijă. „Devenea un fel de non-persoană”, scria biograful lui Perkins, George Martin, „cineva în fața căruia mai degrabă vorbești decât cu care să vorbești.”³⁵

Reticența ei tipică celor din New England a început să-și facă efectul. A numit pierderea averii familiei „un accident” și a realizat că va trebui să muncească pentru a-și susține familia. Împingea astfel de „accidente” în fundal. „Nu m-am gândit la ele și nu am avut un colaps freudian.”³⁶ În următoarele decenii a încercat să își izoleze viața privată, să o ascundă de ochii publicului. Această atitudine era în parte un produs al educației sale yankee. Dar ea era și reticentă datorită filosofiei și convingerilor sale. Credea că emoțiile personale sunt prea complexe pentru a fi expuse privirilor scrutătoare ale publicului; ar fi fost îngrozită de cultura expunerii atât de răspândită astăzi.

Există o luptă generală între două înclinații filosofice, ceea ce criticul social Rochelle Gurstein numește grupul reticenței și grupul expunerii. Grupul reticenței crede că emoțiile tandre ale lumii interioare sunt brutalizate și poluate când sunt expuse în lumina crudă a manifestării publice. Grupul expunerii crede că orice este secret e suspect și că viața funcționează mai bine când totul este scos la lumină și discutat. Perkins era clar o membră a

grupului reticenței. Făcea parte dintre cei care credeau că orice este complex, nuanțat, contradictoriu, paradoxal și misterios privind senzațiile personale este redus la banalitate când e etalat și rezumat în fraze stereotipe. Se face mult rău când oamenii dezvăluie lucruri intime în fața unor simple cunoștințe sau a unor necunoscuți. Emoții prețioase sunt scoase din contextul încrederii și al intimității și sunt călcate în picioare. Prin urmare, oamenii ar trebui să păstreze confidențial ceea ce este confidențial. Deși credea în guvern când venea vorba de servirea săracilor și protejarea celor slabi, avea o aversiune puternică împotriva lui când acesta călca în picioare dreptul la intimitate.

A existat un preț pentru această filosofie. Perkins nu era nemaipomenit de introspectivă și nici nu excela în ceea ce privește intimitatea. Nu avea o viață privată deosebit de fericită. Este greu de știut ce s-ar fi întâmplat dacă soțul ei nu ar fi petrecut atât de mult timp în instituții psihiatrice, dar e posibil ca vocația sa publică să îi fi epuizat oricum energia și capacitatea pentru o intimitate privată. Era construită pentru campaniile publice. Nu primea prea bine dragostea, nici nu o oferea, nici nu afișa vulnerabilitate. Până și îngrijirea fiicei sale lua adesea forma unei cruciade de îmbunătățire morală, ceea ce a avut repercusiuni. Frances exercita un control de fier asupra ei înșiși și aștepta asta și de la fiica sa.

Însă aceasta, Susanna, moștenise temperamentul maniacal al tatălui său. Începând de la vârsta de șaisprezece ani, când Perkins s-a mutat la Washington pentru a servi în administrația Roosevelt, rareori au locuit împreună. De-a lungul vieții, Susanna a suferit crize severe de depresie. S-a măritat cu un bărbat care a avut o aventură notorie. În anii 1940, ea era cam ceea ce se numește hippie, cu douăzeci de ani înainte ca termenul să existe. S-a implicat în diverse grupuri de contracultură. A făcut o fixație pentru sculptorul român Constantin Brâncuși. Și-a dat toată silința să șocheze lumea bună și să își facă mama de răs. Perkins a invitat-o la un moment dat pe Susanna la un eveniment din înalta societate și a implorat-o să se îmbrace adecvat. Susanna a ales o rochie

verde aprins și și-a prins părul neglijent în creștet, cu flori țipătoare în păr și la gât.

„Am cedat superstiției morbide că eu sunt cauza colapsului nervos al celorlalți, al soțului și al fiicei mele”, a mărturisit Perkins. „Asta mă sperie și mă apasă.”³⁷ Susanna nu a fost niciodată în stare să lucreze și a fost întreținută de mama ei. Chiar și la vârsta de șaptezeci și șapte de ani, Frances și-a cedat apartamentul cu chirie din New York pentru ca Susanna să aibă unde să locuiască. A trebuit să își ia o slujbă pentru a plăti facturile fiicei sale.

Fiecare virtute poate veni însoțită de un viciu al ei. Virtutea reticenței poate produce viciul detașării. Perkins nu era vulnerabilă emoțional față de cei apropiați ei. Vocația publică nu i-a compensat niciodată în totalitate singurătatea privată.

Datoria

Guvernatorul New Yorkului, Al Smith, a fost prima și cea mai mare dragoste politică a lui Perkins. Era loial, abordabil, volubil și știa să comunice cu oamenii. De asemenea, Smith i-a dat lui Perkins prima ei mare șansă în guvern. A numit-o în Comisia Industrială, organul care reglementa condițiile la locul de muncă din Empire State*. Slujba îi aducea un salariu generos de 8.000 de dolari pe an și o pune pe Perkins în mijlocul principalelor greve și dispute industriale. Nu era numai o femeie rară într-o lume a bărbaților, ci se afla într-una dintre cele mai masculine circumscripții din lumea bărbaților. Călătoria în orașe industriale și se arunca în mijlocul disputelor amare dintre organizatorii energizați ai muncii și directorii corporatiști determinați. În amintirile sale nu există nicio laudă că acesta ar fi un lucru curajos și chiar imprudent. Pentru ea, era o slujbă care pur și simplu trebuia făcută. Cuvântul „cineva” joacă un rol crucial în descrierile propriei vieți. Uneori folosea formularea „am făcut asta”, dar adesea modul său de exprimare era formal și arhaic: „Cineva a făcut asta...”

* Una dintre denumirile folosite pentru statul New York. (n.tr.)

Astăzi considerăm că folosirea cuvântului „cineva” este pompoasă și rigidă. Dar pentru Perkins era pur și simplu o cale de a evita pronumele la persoana întâi. Era un fel de a sugera că orice persoană corectă ar fi desigur obligată de datorie să facă ceea ce făcuse ea în acele circumstanțe.

În perioada anilor 1910 -1920, în Albany, Perkins a avut de asemenea ocazia să lucreze cu Franklin Delano Roosevelt. Acesta nu a impresionat-o. L-a găsit superficial și un pic arogant. Avea obiceiul de a-și da capul pe spate când vorbea. Mai târziu, când a devenit președinte, acest gest sugera încredere și un optimism puternic. Dar când era tânăr, Perkins pur și simplu credea că îl făcea să pară îngâmfat.

Roosevelt a dispărut din viața lui Perkins când acesta a suferit un atac de poliomielită. După ce s-a întors, ea a simțit că se schimbase. Nu vorbea aproape niciodată despre boala sa, dar Perkins simțea că îi „purificase atitudinea ușor arogantă pe care o afișase.”³⁸

Într-o zi, pe când Roosevelt intra iarăși în politică, Perkins se afla pe scenă și l-a văzut târându-se spre podium pentru a ține un discurs. Mâinile i-au tremurat tot timpul cât s-a sprijinit cu toată greutatea de pupitru. Perkins a realizat că, după discurs, cineva va trebui să îi acopere mișcările ciudate când urma să coboare clătănându-se de pe platformă. I-a făcut semn femeii din spatele său și, în timp ce el își încheia discursul, s-au grăbit spre Roosevelt, chipurile pentru a-l felicita, dar de fapt pentru a-i ascunde mișcărilor cu fustele lor. De-a lungul anilor, asta a devenit ceva obișnuit.

Perkins a admirat felul în care Roosevelt a acceptat ajutor cu recunoștință și umilință. „Am început să văd ceea ce vor să spună marii învățători religioși când afirmă că umilința este cea mai mare virtute”, a scris ea mai târziu, „și dacă nu o poți învăța, Dumnezeu te va învăța prin umilire. Numai așa poate fi măreț un om, iar prin acea adaptare la nevoie Franklin Roosevelt a început să se apropie de calitățile de umilință și integritate interioară care l-au făcut cu adevărat măreț.”³⁹

Când Roosevelt a fost ales guvernatorul New Yorkului, i-a oferit lui Perkins slujba de comisar industrial. Ea nu era sigură că ar trebui să o accepte, deoarece nu era sigură că poate administra cu succes o agenție. „Cred că orice talent așa avea pentru serviciul public este mai mult legat de munca juridică și legislativă a Departamentului decât de cea administrativă”, i-a scris lui Roosevelt într-un bilet. În ziua în care i-a oferit postul, Perkins i-a spus că îi dă o zi să se mai gândească, să se consulte și cu alții. „Dacă cineva spune că nu este înțelept să mă numești sau că voi crea probleme cu liderii, pur și simplu nu lua în considerare ziua de azi. Nu voi spune nimănui, așa că nu este bătut în cuie.”⁴⁰

Roosevelt i-a răspuns: „Ești foarte amabilă, trebuie să recunosc, dar nu mă voi răzgândi”. A fost fericit să numească o femeie într-un post atât de înalt, iar reputația lui Perkins ca funcționar public era exemplară. După cum a spus biograful George Martin, „ca administrator era bună, poate chiar mai mult decât bună, dar ca judecătoare sau legislatoare era de-a dreptul extraordinară. Avea un temperament judiciar și un simț puternic privind ceea ce era drept de făcut în toate situațiile. Era întotdeauna deschisă față de idei noi, și totuși scopul moral al legii, bunăstarea omenirii, nu era trecută niciodată cu vederea.”⁴¹

Când a fost ales președinte, Roosevelt i-a cerut lui Perkins să devină ministrul Muncii. Din nou, aceasta s-a opus. Când, în timpul tranziției, au început să circule zvonurile posibilei sale desemnări, Perkins i-a scris lui FDR o scrisoare în care îi spunea că spera să fie false. „Ești citat ca spunând că prezicerile ziarelor privind posturile din cabinet sunt 80 la sută greșite. Îți scriu pentru a-ți spune că sper sincer că ceea ce au tipărit despre mine este printre cele 80 la sută de preziceri incorecte. M-am distrat cu scrisorile lingușitoare etc., dar pentru binele tău și cel al SUA, cred că ar trebui numit cineva care provine direct din rândurile unui grup de muncitori organizați – pentru a institui ferm principiul că munca se află în consiliile președintelui.”⁴² A adus subtil în discuție și problemele sale de familie, care se temea că ar putea să-i abată atenția de la lucrurile importante. Roosevelt a scris un

răspuns amuzant pe o ciornă și i-a trimis-o: „Am luat în considerare sfatul tău și nu sunt de acord.”⁴³

Bunica lui Perkins îi spusese că, atunci când cineva îți deschide o ușă, ar trebui să intri întotdeauna pe ea. Așa că Perkins i-a pus niște condiții lui FDR dacă avea să devină ministrul Muncii. Dacă se alătura cabinetului, FDR trebuia să se angajeze că va promova o gamă vastă de politici de asigurări sociale: ajutor însemnat de șomaj, un program gigantic de lucrări publice, legi pentru salariul minim, un program de securitate socială pentru asigurarea la bătrânețe și abolirea exploatarei copiilor prin muncă. „Presupun că mă vei bate la cap o veșnicie cu asta”, i-a spus Roosevelt. Ea i-a confirmat că așa va fi.

Perkins a fost unul dintre singurii doi consilieri importanți care au stat alături de Roosevelt pe întreaga perioadă a mandatului său de președinte. A devenit unul dintre promotorii neobosiți ai Noii Învoieli (New Deal). A avut un rol fundamental în crearea sistemului de securitate socială. A fost forța majoră din spatele multor programe pentru locuri de muncă din cadrul Noii Învoieli, precum Civilian Conservation Corps (Trupele de conservare civilă), Federal Works Agency (Agenția de lucrări federale) și Public Works Administration (Administrația lucrărilor publice). Prin Fair Labor Standards Act (Actul de standarde corecte în muncă), a stabilit primele legi ale națiunii privind salariul minim și munca peste program. A sponsorizat legislația federală privind exploatarea muncii copiilor și asigurarea de șomaj. În timpul celui de-al Doilea Război Mondial s-a opus recrutării femeilor, simțind că acestea aveau să beneficieze mai mult pe termen lung dacă puteau prelua slujbele abandonate de bărbații înrolați.

Perkins se pricepea foarte bine să-l citească pe Franklin Roosevelt. După moartea acestuia, ea a scris o lucrare biografică, *The Roosevelt I Knew (Roosevelt așa cum l-am cunoscut eu)*, care rămâne una dintre cele mai pătrunzătoare descrieri de caracter scrise vreodată despre el. Ceea ce umbrea toate deciziile lui Roosevelt, scria Perkins, „era sentimentul său că nimic din judecata umană nu este definitiv. Cineva poate face curajos pasul care

pare corect astăzi pentru că mâine poate fi schimbat dacă nu funcționează cum trebuie”. El improviza, nu făcea planuri. Făcea un pas și ajusta, iar apoi un alt pas și ajusta. Treptat, avea să apară o schimbare importantă.

Această mentalitate se dezvoltă, continua ea, la „un bărbat care este mai mult un instrument decât un inginer. Profetii lui Israel l-ar fi numit un instrument al Domnului. Profetii de astăzi ar putea explica modul său de gândire numai în termenii psihologiei, despre care, din păcate, știu lamentabil de puțin.”⁴⁴

Perkins a conceput o strategie pentru a se descurca cu acest bărbat care era predispus să își schimbe părerea și direcția în funcție de cine era ultimul consilier pe care îl întâlnește. Înainte de întâlnirea cu președintele pregătea o notă de o pagină care schița opțiunile concrete pe care le avea în față. Se uitau peste rezumat și Roosevelt își spunea preferința. Apoi Perkins îl pune să repete: „Mă autorizezi să continui cu asta? Ești sigur?”

Apoi mai discutau puțin, după care Perkins îi sublinia decizia a doua oară: „Ești sigur că vrei punctul unu? Vrei punctele doi și trei? Înțelegi că asta vom face și aceștia sunt cei care se opun?”. Scopul acestui exercițiu era să întipărească o fotografie a deciziei în memoria lui Roosevelt. Apoi a treia oară îl întreba dacă își amintea în mod explicit decizia și dacă înțelegea cu ce opoziție avea să se confrunte. „E în regulă? Ești în continuare de aceeași părere?”

FDR nu a susținut-o întotdeauna pe Perkins când aceasta avea nevoie. Era un politician prea alunecos pentru a-și oferi loialitatea subordonaților tot timpul. Ea nu era populară printre mulți dintre bărbații din cabinet. În primul rând, avea tendința să vorbească mult la întâlniri. Cu siguranță nu era populară în rândul presei. Sentimentul ei de intimitate și dorința puternică de a-și proteja soțul au împiedicat-o să stea la discuții cu reporterii sau să își lase vreodată garda jos. Reporterii, la rândul lor, erau lipsiți de înțelegere.

Pe măsură ce treceau anii, a ajuns epuizată din cauza slujbei. Reputația sa era în declin. De două ori i-a trimis lui Roosevelt o scrisoare de demisie și de două ori i-a fost respinsă. „Frances, nu

poți pleca acum. Nu-mi face asta”, a implorat-o Roosevelt. „Nu mă pot gândi la altcineva, nu mă pot obișnui cu altcineva. Nu acum! Stai acolo și nu spune nimic. Te descurci foarte bine.”

În 1939 a devenit ținta procedurilor de punere sub acuzare. Cazul se concentra asupra unui muncitor portuar australian pe nume Harry Bridges care condusese o grevă generală în San Francisco. Criticii lui Bridges îl numeau comunist și cereau să fie deportat pentru activități subversive. Când a căzut Uniunea Sovietică și au fost făcute publice dosarele, s-a dovedit că aveau dreptate. Bridges fusese agent comunist, cunoscut sub numele de cod Rossi.⁴⁵

Dar la vremea respectivă acest lucru nu era atât de clar. Audierile pentru deportare, conduse de Departamentul Muncii, trenau. În 1937, au ieșit la suprafață mai multe dovezi împotriva lui Bridges, iar în 1938 departamentul a început procedurile de deportare. Aceste proceduri au fost blocate de o decizie a instanței, pentru care s-a făcut apoi apel la Curtea Supremă de Justiție. Amânarea i-a dezlănțuit pe criticii lui Bridges, care includeau grupuri de oameni de afaceri și liderii sindicatelor rivale.

Perkins a dus greul criticilor lor. De ce apăra ministrul Muncii un subversiv? Un congressman a acuzat-o că e evreică de origine rusă și comunistă. În ianuarie 1939, J. Parnell Thomas din New Jersey a declanșat procedura de punere sub acuzare împotriva ei. Relatăriile presei au fost brutale. Lui Franklin Roosevelt i s-a dat o șansă să îi ia apărarea, dar, îngrijorat să nu își păteze reputația prin asociere, a abandonat-o pur și simplu. Majoritatea aliaților lui Perkins din Congres au rămas și ei tăcuți. Federation of Women's Clubs (Federația Cluburilor Femeilor) a refuzat de asemenea să o apere. *The New York Times* a scris un articol ambiguu. Punctul de vedere comun a fost acela că era, de fapt, comunistă, și nimeni nu voia să fie prins în focul celor care o persecutau. Doar politicienii din Tammany Hall și-au păstrat poziția fermă alături de ea.

Bunica ei îi spusese întotdeauna că, atunci când te lovește dezastrul social, „toți încep să se poarte de parcă nimic nu s-a

întâmplat”. Perkins nu s-a dat bătută. Descrierea pe care a făcut-o acelei perioade este formulată în mod stângaci, dar revelator. „Bineînțeles că dacă aş fi plâns sau dacă aş fi cedat vreun pic, m-aş fi dezintegrat”, a spus Perkins mai târziu. „Aşa suntem noi cei din New England. Ne dezintegram dacă facem lucrurile acestea. Toate calitățile integrității și abilitatea de a ne păstra mintea limpede și de a lua decizii, de a lua măsuri care sunt influențate de suferința noastră personală sau de efectul personal asupra noastră, acea integritate ar fi fost nimicită și nu aş fi avut acel for interior care îmi permite să mă bazez pe mine sub îndrumarea lui Dumnezeu pentru a realiza lucrul potrivit.”⁴⁶

Mai simplu spus, Perkins era conștientă că exista o anumită fragilitate în ea. Dacă ar fi slăbit controlul pe care îl avea asupra ei, totul s-ar fi putut prăbuși. De-a lungul anilor, Perkins vizitase frecvent mănăstirea All Saints din Catonsville, Maryland. Se ducea acolo pentru câte două-trei zile, participând la rugăciune de cinci ori pe zi, luând mese simple și îngrijindu-se de grădini. Cea mai mare parte a acelor zile și-o petrecea în liniște, iar când veneau călugărițele să spele podeaua în camera ei, uneori trebuiau să spele împrejurul ei, pentru că stătea în genunchi, rugându-se. În timpul punerii sub acuzare, Perkins vizita mănăstirea de câte ori putea. „Am descoperit că regula tăcerii este unul dintre cele mai frumoase lucruri din lume”, îi scria unui prieten. „Te ferește de tentația lumii frivole, de noi comentarii, de vorbe de duh, de provocări furioase... Este de-a dreptul remarcabil ce poate face pentru om.”⁴⁷

A reflectat, de asemenea, asupra unei distincții care îi părusese cândva lipsită de importanță. Când o persoană îi oferă pantofi unui om sărman, o face pentru omul sărman sau pentru Dumnezeu? Ar trebui să o facă pentru Dumnezeu, a decis ea. Sărmanul va fi adesea nerecunoscător și îți vei pierde imediat entuziasmul dacă te bazezi pe răsplata emoțională imediată pentru munca ta. Dar dacă o faci pentru Dumnezeu, nu vei ajunge niciodată să fii descurajat. O persoană cu o vocație profundă nu este dependentă de încurajarea permanentă. Munca nu trebuie